

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯЩА

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 45 (1878)

П'ятниця, 6 листопада 2015 р.

Видавець з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

«НЕ ЛЯКАЙТЕ АВТОМАТАМИ МІЙ НАРОД І МОЮ СІМ'Ю!» ЛІЛЯ БУДЖУРОВА ПРО ОБШУК В ЇЇ БУДИНКУ

Колишній редактор телеканалу «ATR» Ліля Буджуро娃 розповіла подробиці проведення обшуку в її будинку вранці в понеділок 2 листопада. На своїй сторінці у Facebook Буджурова вибачилася перед «усіма, хто намагався вийти на зв'язок і не зміг», пояснивши, що зараз вона «обмежена у звичних технічних можливостях спілкування».

«Не коментуватиму ні обшук, проведений у моєму домі, ні «підстави» до цього. Що поробиш, Крим зараз такий. Нестерпно болить серце лише від одного — у чому завинила моя 83-річна мама, яку я крізь шеренгу людей у масках і з автоматами вела в туалет, начавши перед цим «серцевими» ліками? Чим завинила моя 8-річна онучка, ще гаряченька від досвітнього сну, розбуджена словами: «Не байся, тильки не байся». А вона все одні дуже злякалася. І хоча, дивлячись на мене своїми чорнющими оченятами, повторювала: «Я не злякалася», запитала: «А чому дядьки з рушницями? Вони будуть в нас стріляти?». І ніжки її при цьому трислися під моїми руками дрібним-дрібним трептінням. Не забуду цього ніколи», — написала Ліля Буджурова.

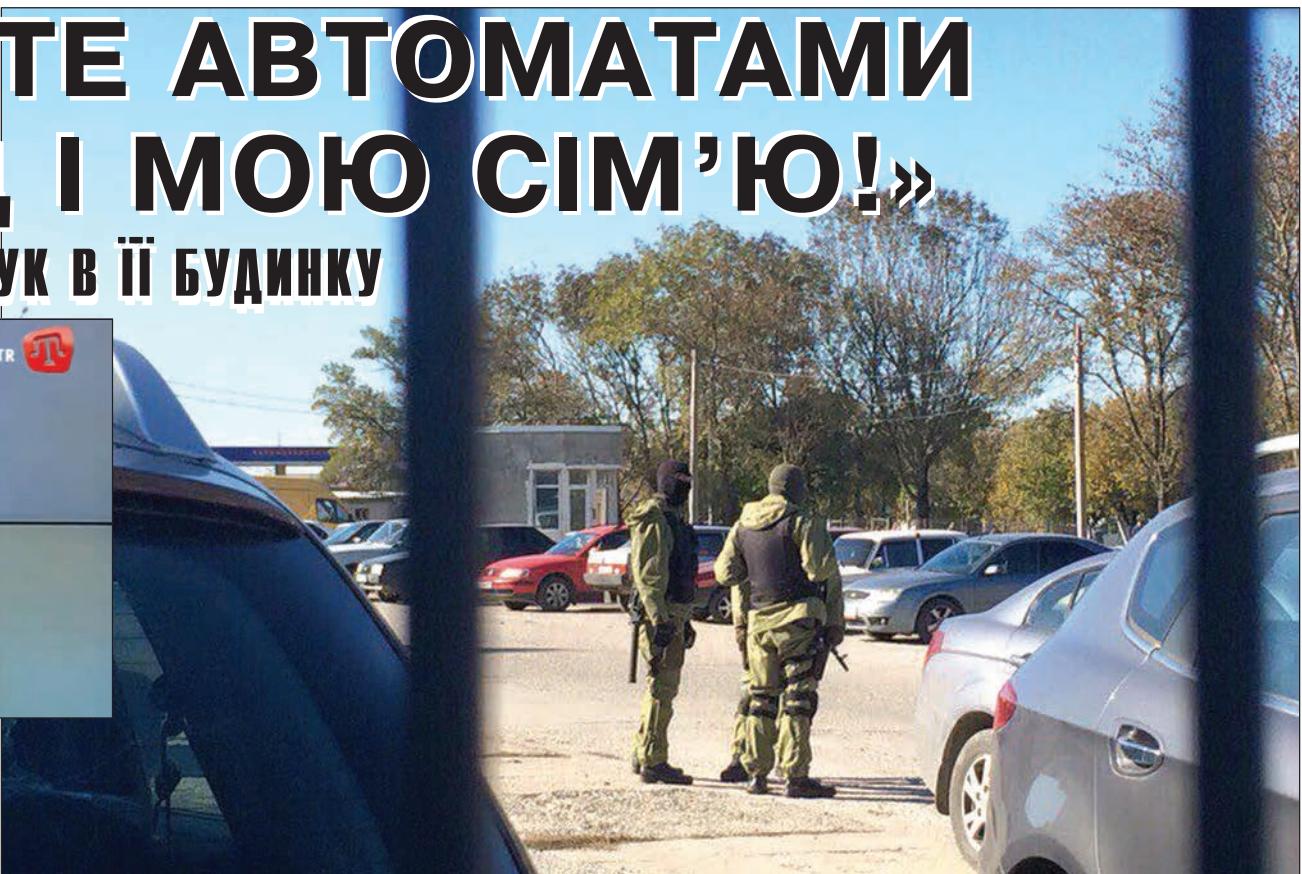
«Півроку тому в мене був такий самий шок. Ні, не такий. Навіть гірше. Я тоді стояла в коридорі дитячої лікарні і чекала результатів операції, яку робили моєму онуку — Рущену. 12-річного моого хлопчика побили колишні однокласники, назвавши його зрадником. Його провінна була в тому, що він, учень української (колись) гімназії, захотів і далі вчитися в українському класі, а вони перейшли

в російський. Рущену відбили яєчка. І так, що довелося робити операцію. Його батьки звернулися з цього приводу до прокуратури, але вона не знайшла підстав для розгляду. Все обмежилося одним моїм ором на всю гімназію. «ATR» тоді ще працювало у Криму, але я не дозволила собі використовувати своє службове становище, щоб надати гласності цьому випадку. Мій онук і після цього відмовився переходити в іншу школу, і, здається, вчителі і директор тепер більш уважно ставляться до своїх обов'язків. Але я не забуду цього ніколи», — повідомила Ліля Буджурова.

За дивним збігом обставин обшук в її будинку проходив у день її народження. «Вчора мені виповнилося 57 років. Це — вік визначених пріоритетів. У мене їх два — моя Батьківщина (а це не просто Крим, а весь мій народ) і моя сім'я. Не лякайте їх автоматами!» — написала колишній редактор телеканалу «ATR».

* * *

Вранці 2 листопада в Криму почалися обшуки в будинках колишніх співробітників кримськотатарського телеканалу «ATR» — Лілі Буджурової, Ельзари Ісламової і в будинку батьків власника

Російські силовики провели також обшук у будівлі, де раніше розташовувався кримськотатарський телеканал «ATR»

телеканалу Ленура Ісламова, а також в його будинку в Москві.

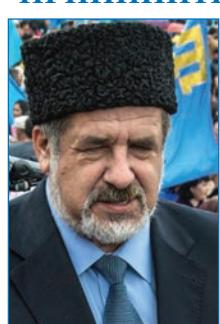
Згідно з інформацією управління російського ФСБ в Криму, обшуки проходять у рамках порушеного стосовно власника «ATR» кримінальної справи.

2 листопада Центробанк Росії розмістив також інформацію про відкликання ліцензії на роботу у ТОВ «Джаст Банк», що належить Ісламову. Кримськотатарський бізнесмен повідомив «Крим. Реалії», що пов'язує ці заходи з блокадою Криму, ініціатором якої він також є.

МВС України відкрило два кримінальні провадження за фактом порушення прав громадян у Криму, що стосується обшуків у помешканнях директора кримськотатарського телеканалу «ATR» Ленура Ісламова та екс-працівників телеканалу, а також фактів перешкоджання законної діяльності громадських організацій, які виступають проти окупаші Криму.

Дані про кримінальні право-порушення внесені до спеціальної бази даних, повідомили в українському міністерстві.

ЧУБАРОВ У РАДІ ВИМАГАЄ ВІД УКРАЇНСЬКОГО УРЯДУ ПРИПИНІТИ ПОСТАЧАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ДО КРИМУ

Голова Меджлісу кримськотатарського народу, народний депутат України Рифат Чубаров (фракція «Блок Петра Порошенка») озвучив вимогу до уряду України найближчими днями припинити постачання електроенергії до Криму. «Єдиний ресурс, який зараз підтримує окупантів у Криму, — це постачання електроенергії. Ми входимо з вимогою до уряду, щоб припинити новий виток репресій у Криму, найближчими днями ухвалити рішення уряду і припинити постачання електроенергії, щоб зупинити репресії проти громадян України», — заявив Р. Чубаров на засіданні Верховної Ради 4 листопада. При цьому політик закликав Україну до більш рішучих дій щодо захисту прав своїх громадян у Криму. «Якщо уряд і далі буде тягнути, то люди, які мають у такій ситуації захищати себе і свої родини, можуть, згідно з законодавством України, вживати заходів, спрямованих на захист територіальної цілісності України, щодо захисту свого життя», — підкреслив Р. Чубаров.

Цей вірш Ліля Буджурова написала ще десь у 80-ті роки. Гірко і прикро, що актуальність його з роками тільки зростає...

**Лейля ТАКОШ
(Ліля Буджурова)**

КОГДА МЫ ВЕРНЕМСЯ

Когда мы вернёмся домой всем народом,
Придётся вам вспомнить, откуда мы родом,
Придётся вам вспомнить, откуда вы сами
Незваными здесь объявились гостями.
Как станет невмочь

быть послушными писами,
Мы милости вашей просить перестанем.
Мы гордость свою вековую припомним,
От скіфов и тавров ведущую корни.

Когда мы вернемся, а мы все вернемся!
Однажды в степи иль горах сбераёмся
И весело, с музыкой справим поминки
По вашим указам, по вашим дубинкам,

По сказочкам вашим о дружбе народов
В то время, когда нас лишили свободы!

Лишили Отчизны, Надежды и Бога,
Мостя из развалин мечетей дороги!

По вашей удобной говорчивой правде,
Пайкими оплаченной верности ради.

По вашей оплётованной внуками вере,
Что можно народы казнить для примера.

Когда мы вернёмся, поклонимся в пояс
Тому, кто хранит ещё память и совесть,

Кто нашим тиранам не пел алелую,
Как старшему, руку тому поцелуем.

С того, кто нас подленько травит поныне,
Мы маску народных ревнителей снимем

И пусть они глянут в лицо нам открыто,
Не прячась за власті худое корыто!

Когда мы вернёмся, всё будет иначе,
И тот, кто нас топчет, пусть с горя заплачет,

Как плакали наши отцы на чужбине,
Когда матерей своих там хоронили.

Когда мы вернёмся, земля наша вскрикнет
И духов своих по ущельям окликнет,

Вернёт родники к долгожданным истокам
И пепел отцов возвратит их потомкам.

Мы слёзы утром им, прощенья попросим
И слово дадим, что вовеки не бросим,

По воле своей ли, чужой ли, как прежде,
Ведь в ней наша память и наша надежда.

Мы в сердце любовь к ней

сквозь все проносили!

Не всем этот путь оказался по силе,
Но даже кто падал, тот знал, мы вернёмся,

Все вместе под небом родным соберёмся!

Ленур ІСЛЯМОВ: ЯКЩО ТАК МИ БУДЕМО ПОВЕРТАТИ КРИМ, ТО ЗАВТРА І ЛЬВІВ ВТРАТИМО!

Про це Ленур Ісламов, один із координаторів розпочатої 20 вересня громадянської блокади окупованого Криму, заявив в інтерв'ю «Українській правді». Він розкритикував бездіяльність української влади, яка не підхопила й не розвинула цю акцію настільки, щоб активно й ефективно впливати на окупантів, домагаючись від них, зокрема, припинення переслідувань кримських татар та всіх інших українських громадян у Криму.

Акції допомагають тільки волонтери та деякі народні депутати. Досі, незважаючи на запевнення президента, не зроблено реальних кроків для скасування закону «Про вільну економічну зону», який тривалий час дозволяв українським підприємствам і всіляким ділкам торгувати з окупантами. Громадянська блокада завдала серйозної шкоди торгашам з обох боків адміністративного кордону: за приблизними підрахунками, вони за останні місяці втратили близько мільярда доларів, тож не випадково слідчий відділ управління ФСБ Росії у Криму і Севастополі порушив кримінальну справу стосовно Ленура Ісламова.

Л. Ісламов розповів про те, як російські влади схилили його свого часу до співпраці, пропонували продати «ATR» або «вивісити російський прапор», погрожували розправою йому і соратникам. Але він вибрав шлях боротьби...

Повний текст інтерв'ю з Ленуром Ісламовим читайте за посиланням — <http://www.pravda.com.ua/articles/2015/11/4/7087527/>

КРИМСЬКА СВІТЛІЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Прогресів» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Прогресів» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди по-
діляє думки авторів публі-
кацій, відповідальність за
достовірність фактів не-
суть автори.

Рукописи не рецензують-
ся і не повертаються. Ли-
стування з читачами - на
сторінках газети.

Матеріали для друку
приймаються в електрон-
ному вигляді. Редакція
залишає за собою право
скорочувати публі-
кації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Віддруковано в ТОВ
«МЕГА-Поліграф»,
м. Київ, вул. Марко
Вовчок, 12/14,
тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@mega-
poligraf.kiev.ua
Тираж — 5000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журналне
видавництво»

03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-65
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Києві
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavnicstvo@gmail.com

Розповсюдження,
передплатна, реклама:
тел. +38(044) 498-23-64;
+38 (050)310-56-63

ПОНАД 30 КРАЇН В ООН ЗАСУДILI ДІЇ РОСІЇ У КРИМУ

Українська делегація від імені групи демократичних країн виступила в ООН зі спільною заявкою щодо ситуації з правами людини в Криму. Співавторами документа стали представники понад 30 країн, повідомляє власний кореспондент «Укрінформу».

«Ми рішуче засуджуємо заходи і практику дискримінації та порушення прав людини стосовно кримських татар, етнічних українців і представників інших меншин у Криму з боку Російської Федерації, яка здійснює фактичний контроль над півостровом. Ми закликаємо владу РФ, що окупувала Крим, розв'язати ці проблеми», — йдеться в тексті спільної заяви, озвученої на засіданні Третього комітету ГА ООН.

Так, у документі наголошується, що Росія повинна «вжити негайних заходів для припинення всіх переслідувань представників етнічних

меншин і тих жителів Криму, хто виступає проти окупантів». У цьому зв'язку уточнюється, що йдеться про санкції, що вимагають освітній об'єкт, суди, катування, а також дію дискримінаційних законів окупантів.

Управління Верховного комісара ООН з прав людини розглянути питання про підготовку окремої доповіді щодо стану прав людини в Криму.

«Ми наголошуємо на необхідності повного доступу Моніторингової місії з прав людини в Україні та інших міжнародних місій, які опікуються правами людини, на територію Криму і міста Севастополь», — підкреслюється в спільному документі.

Це має «першочергове значення для запобігання подальшому погіршенню ситуації» на території окупованого українського півострова.

Крім того, документ містить заклик і до Генерального секретаря ООН щодо проведення регулярних консультацій з Верховним комісаром з прав людини та відповідними регіональними організаціями.

«Міжнародне співтарифівство визнає, що Крим є частиною України та закликає Росію припинити окупацію», — підкреслюється в спільній міжнародній заявлі.

САНКЦІЇ ПРОТИ РОСІЇ ДІЯТИМУТЬ, ПОКИ ОКУПОВАНИЙ КРИМ ЗАЛИШАЄТЬСЯ У СКЛАДІ РФ

Вашингтон готовий зняти частину санкцій з РФ у разі виконання Мінських угод, але частина обмежень буде діяти, поки окупований Крим залишатиметься у складі Росії. Про це заявив посол США в Москві Джон Теффт, передають «РИА Новости».

«Ми неодноразово говорили, що коли Мінські угоди будуть повністю реалізовані,

частина санкцій буде знята. Санкції, пов'язані з Кримом, продовжать діяти доти, доки його окупація триватиме», — сказав він.

Як повідомляє УНІАН раніше, канцлер Німеччини Ангела Меркель наголошує, що санкції Європейського Союзу проти Росії будуть діяти, поки Мінські угоди не будуть виконані.

ВПРОДОВЖ ДОБИ БУДУТЬ ОФОРМЛЯТИСЯ ДОКУМЕНТИ ДЛЯ ОСІБ З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРІТОРІЙ

Народні депутати підтримали у першому читанні законопроект з безвізового пакета про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу щодо встановлення факту народження або смерті осіб, які проживають на тимчасово окупованій території. Так, автори документа пропонують передбачити норму, згідно з якою розгляд такої справи повинен буде відбуватися протягом 24 годин з дня надходження відповідної заяви до суду, а також можливість видачі заявнику копії судового рішення невідкладно у разі, якщо він був присутній під час оголошення рішення.

В іншому випадку законопроект передбачає насилання рішення до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення такого рішення для державної реєстрації народження або смерті.

ють належних медичних документів, передбачених чинним законодавством.

Законопроектом визначаються скорочені строки для розгляду справ у суді про встановлення факту народження або смерті осіб, які проживають на тимчасово окупованій території. Так, автори документа пропонують передбачити норму, згідно з якою розгляд такої справи повинен буде відбуватися протягом 24 годин з дня надходження відповідної заяви до суду, а також можливість видачі заявнику копії судового рішення невідкладно у разі, якщо він був присутній під час оголошення рішення.

В іншому випадку законопроект передбачає насилання рішення до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення такого рішення для державної реєстрації народження або смерті.

Виступаючи з трибуни

парламенту міністр юстиції Павло Петренко нагадав, що держава раніше вже надала можливість громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території, реєструвати акти цивільного стану у будь-якому РАГСі на території, підконтрольній Україні, проте підкреслив, що люди не можуть сформувати необхідний пакет документів для цього. За його словами, у зв'язку з цим і виникала потреба у спрощенні процесу реєстрації фактів народження і смерті для таких громадян, які мешкають на території анексованого Криму і підконтрольній бойовикам території Донбасу.

«Цей закон дасть можливість тим українським громадянам, які не хочуть отримувати дефектні і незаконні документи в нелегітимних органах анексованого Криму, Донецька і Луганська, отримати наші українські документи», — наголосив Павло Петренко.

зіпсованого, дії вчиняє його представник.

Представник, вчиняючи дії, повинен пред'явити свій паспорт громадянина України та документ — довіреність, посвідчуєні в установленому законодавством порядку. Зазначені документи представника перевіряються посадовою особою територіального підрозділу Державної міграційної служби України.

Батьки або близькі родичі громадянина України, який на законних підставах перебуває чи проживає на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, можуть виступати його представником.

Враховуючи, що будь-який акт (рішення, документ), виданий органами, їхніми посадовими та службовими особами на тимчасово окупованій території, є недійсним і не створює правових наслідків, та керуючись частиною третьою статті 244, частиною першою статті 245 і частиною першою статті 209 Цивільного кодексу України, батьки або близькі родичі — представники можуть пред'являти довіреність у письмовій формі через відсутність обов'язку посвідчувати нотаріально отримання паспорта громадянина України.

(<http://www.pru.gov.ua>)

* * *

Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим тимчасово розміщено у місті Херсон.

Адреса Представництва: місто Херсон, проспект Ушакова, 42, поверх 3.

Пряма телефонна лінія: +38(0552) 49-59-39

Електронна адреса для листування: predstavnystvo.ark@gmail.com

Лінія зв'язку в мережі Skype: pru_ark

РАДІОДИКТАНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ПИСАТИМУТЬ 9 ЛИСТОПАДА

У День української писемності та мови відбудеться XV радіодиктант національної єдності.

Як повідомили УНІАН у прес-службі Держкомтелерадіо, щоб стати учасником його написання, слід увімкнути об 11:00 перший канал Українського радіо або телеканал «UA.Перший». Диктант складатиметься зі 160-170 слів.

У Держкомтелерадіо також зазначили, що цього року радіодиктант отримав статус міжнародного. Хоча і раніше у ньому брали участь українці зарубіжжя, їхні роботи надходили в НРКУ електронною поштою із різних куточків світу. Цього року про свою участь у написанні диктанту офіційно оголосили українські громади китайських міст Шанхай і Тяньшоу.

Для перевірки треба надіслати текст диктанту протягом двох днів на адресу Українського радіо: 01001, Київ-1, вул. Хрештатська, 26. Як нагадали в Держкомтелерадіо, цю акцію було започатковано 2000 року. Відтоді щороку всі охочі — в Україні та за її межами — можуть взяти участь у написанні радіодиктанту і не лише з'ясувати, чи добре знають українську мову, а й продемонструвати єдність з усіма, хто любить її.

P. S. Поки що не повідомляється, чи буде транслюватися радіодиктант на Радіо «Крим.Реалії» (нагадаємо, слухати його в Криму можна на середніх хвильах на частоті 549 кілогерц), щоб взяти участь у ньому зможуть і кримчани. Якщо раптом це станеться, надіслати диктант «на матерік» можна було на адресу радіо: crimea.reality@gmail.com.

ЖИТИ ЗАРАЗ В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ БЕЗ РОСІЙСЬКОГО ПАСПОРТА НЕМОЖЛИВО

Російський паспорт, отриманий кримчанами на півострові, не є легітимним в Україні, але жити без нього в Криму зараз неможливо. Без нього тут не можна ані влаштуватися на роботу, ані отримати медичну допомогу. Про це заявив заступник міністра юстиції України з питань європейської інтеграції Сергій Петухов, повідомляють «Крим.Реалії».

«Цей паспорт і це громадянство, яке було нав'язане всім кримчанам, для нас не є дійсними. Ми не протестуємо проти отримання російського паспорта, і це була офіційна позиція держави, тому що жити зараз в Криму без російського паспорта просто неможливо», — сказав він.

За словами С. Петухова, в Україні не хочуть, щоб люди віїдждали з Криму. «Ми хочемо, щоб вони підтверджували своє перебування там, що Крим є частиною України», — сказав Петухов, зазначивши, що це — примусове громадянство.

НА ФОРУМІ У СТАМБУЛІ ПРЕЗЕНТУВАЛИ СТРАТЕГІЮ ІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ В УКРАЇНУ

У Стамбулі (Туреччина) проходить міжнародний форум «Крим у контексті безпеки Чорноморського регіону: проблеми та перспективи», на якому презентували стратегію реінтеграції Криму в Україну.

Про це повідомив один з учасників заходу, координатор комітету із захисту прав кримськотатарського народу, член Меджлісу Ескендер Барієв. За його словами, озвучену на форумі стратегію розробив Благодійний фонд «Майдан закордонних справ».

Організатором форуму є Центр політичного аналізу та прогнозування «Крим» за підтримки представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні. У роботі форума беруть участь експерти з Азер

У КРИМУ ТЕЖ Є СВОЇ «МІНІН И ПОЖАРСЬКИЙ»!

«Глава» російської влади Криму Сергій Аксюнов заявив, що «основа розвитку Криму – в єдності народний». Про це йдеться в його привітанні до Дня народної єдності, який відзначили 4 листопада в Росії і в Криму.

«Ми єдині і в радості, і в горі. Це ще раз показала жахлива трагедія в небі над Єгиптом. Народна єдність є основою розвитку Росії на сучасному історичному етапі, основою розвитку Криму», – йдеться в заявлі Аксюнова.

Російський «глава Криму» нагадав, що «в дні Кримської весни люди різних національностей встали під час захисту своїх прав» і, як висловився Аксюнов, «поклали кінець українській акції». За словами Аксю-

нова, Крим завершує рік «із позитивними показниками в багатьох галузях економіки і соціальної сфери»...

День народної єдності – російське державне свято, яке відзначають 4 листопада, починаючи з 2005 року. 10 років тому в Росії разом згадали, що нібито цього дня 1612 року ополченням Мініна і Пожарського була визволена Москва від поляків.

Як повідомили «Крим.Реалії», професор «Кримського федерального університету», член Російського історичного товариства «Експертно-консультаційної ради» при «голові» Криму Олег Романсько нещодавно заявив, що «історичні паралелі між лідерами Кримської

весни – Сергієм Аксюновим і Володимиром Константиновим – і лідерами народного ополчення Кузьмою Мініним і Дмитром Пожарським, силами якого була звільнена Москва 1612 року, очевидні»...

На тлі останніх обшуків у Криму в домівках кримських татар коментувати ці «паралелі», як і саме «свято єдності», важко. Ще одне несвяткове тло – затриманнята домашній арешт – саме в ці дні! – директорки Бібліотеки української літератури в Москві Наташі Шаріної (на фото унизу). Що ж це за всенародна єдність така, якщо вона призначена бути святом лише для одного народу?

I хто тут Мінін, хто Пожарський?

Те, що сталося в небі над Синайським півостровом 31 жовтня, важко назвати інакше як Божою карою. І, справді, причин трагедії, що спіткала російський авіалайнер, забравши 224 людські життя, здавалося б, немає і не може бути. Літак – один з найнадійніших, у прекрасному технічному стані, з досвідченим пілотом, який налітав на літаках такого типу 40 тисяч годин, а всього 120 тисяч, який просто не міг помилитися, та і будь-яка помилка не коштувала б такого. Версію щодо стороннього втручання теж відмітають фахівці, хоч політ і відбувався над небезпечною територією з постійними збройними сутичками за участі угруповань Ісламської держави. Кажуть, ті не мають належної зброї, що вражала б на відстані понад 8 тисяч кілометрів. А те, що представники цих угруповань вже спробували взяти на себе відповіальність за трагедію, називають порожнім блефом.

Це дуже нагадує ситуацію, що сталася з малайзійським Boeingом над територією сепаратистського Донбасу. У так званих ополченців теж нібито не було небезпечної для пасажирського літака зброї. Та ѹ яка взагалі зброя у шахтарів і землеробів – така сама, як у мене, моїх сусідів і знайомих, жодної гармати чи міномета.

Але все це і навіть те, чому ми не знаємо назви, рухалося мимо двох родичок по чоловіку моєї двоюрідної сестри в Іловайську. У великий кількості йшли до лінії протистояння із зброяні російськими солдатами у формі, яких теж, за версією Росії, там не було. І жінка, до речі, не бачить у цьому нічого обурливого, всі її надії – на крайну-агресора. А ось син та невістка – на боці України, можливо, тому ѹ не поспішають фінансувати найближчу родичку, яка працює санітаркою у поліклініці і місяцями сидить без зарплати і пенсії. А ѹ ж нова мати-

росія? Вже півроку, як Іловайськ перейшов на російські гроші, всі виплати почали вестися ними, але за нереальним курсом – один до двох. Можливо, воно було б і терпимо, якби збереглися українські ціни. Та разом з рублями прийшли і ціни, подібні до кримських, а деякі випередили ѹ наші. Для прикладу, часник продають по 400 рублів за кілограм, і усієї місячної пенсії пані з Іловайська вистачило б всього на 6 кілограмів. Ось вона і прибула до моєї сестри по матеріальній допомозі.

Каже, навіть цей мізер Росія з

назвою він закликає, по-перше, до «економії на бессмысленных тратах» (місток на Сахалін, залізниця Чукотку тощо). По-друге, радить скоротити витрати на держапарат, а по-третє, «зазіхає» на національну оборону і безпеку Росії, що потребують у кілька разів більшої суми, ніж держава витрачає на медицину й освіту разом. «Конечно, нужно спасать рядового Асада, но может сократить эти траты хотя бы на 10 процентов», – розмірковує експерт. І далі: «Вот уж как минимум триліон, и можно было бы найти еще, если бы... наш бю-

віт будують спеціальні тренажери, а також зауважити, що це краще, ніж пухнути від голоду. Написано і про антидепресанти, і про позашлюбних дітей, про те, що більшість американців не відкладають грошей на чорний день. Це останнє, виявляється, теж дуже погано, хоч, швидше за все, до цього просто не спонукає життя. А росіяні, хто непітиший, відкладають навіть копійки, бо, не приведи Господи, захворіти, в аптеках до ліків не підступиться, і це за безкоштовною медициною. Щойно скажився мій знайомий: його дружина, інвалід

хто я і звідки. А хіба це нормально? Адже українська громада за чисельністю у Криму на другому місці, а українського слова не почути ні за яких обставин, хоча декларується, нібито наша мова – одна із державних на півострові.

Навіть у світлі трагедії, що сталася з аеробусом «Когалімавіа», «Кримська правда» не обійшла «увагою» Україну, де «нашлися люди, котрі не побоялись фашистської влади, пришли з цветами, свечами і дитячими іграшками до російському посольству». Це ж як треба ненавидіти сусідів, щоб виставляти їх гіршими за лютих звірів, що не дозволяє віддати шану загиблим, серед яких, до речі, четверо громадян України. А якщо з'ясується, що люди загинули внаслідок так званого «зовнішнього втручання» з боку ІДІЛ, яка оголосила Росії війну, теж Україна буде крайньою? Не суди – і не судимим будеш. Не убий – і, дасть Бог, не уб'ють і тебе. Стався до людей так, як хочеш, щоб вони ставилися до тебе. Неваже ці прописні істини сьогодні для російської влади порожній звук?

І відпустіть нещасну жінку – Наташі Шаріної, директора Української бібліотеки в Москві, яка передбував до суду під домашнім арештом. Бо це ви самі власними діями, а не вона з допомогою забороненої вами літератури (до всього – ще й підкинутої в бібліотеку) ведете антиросійську пропаганду. Досить вже ненависті, помсти і страху! Хіба не бачите, чого варте людське життя? Мить – і від нього лишилася тільки загадка. Я – аеробус «Когалімавіа»... Ці слова могли б казати багато людей у цілому світі, переживаючи чужу трагедію, як власну. Важливо й те, щоб усі ми гостро усвідомили, як же треба це життя цінувати і берегти, і нікого, даруйте за путінські перли, не «мочили» ні в небі, ні в сортири...

Тамара ФЕДОРЕНКО
м. Сімферополь

Щоб пом'янути жертв жахливої трагедії російського літака люди у Санкт-Петербурзі, Києві, Сімферополі, в інших містах несли квіти, свічки, дитячі іграшки...

Київ

Сімферополь

БЛОКАДА ПОКЛОНСЬКОЇ

Одним своїм рішенням про порушення кримінальних справ за блокаду Криму Наталія Поклонська знищила всі пропагандистські конструкції, вибудувані окупантами від владою навколо блокади. Від самого першого дня після її початку керівники Криму і місцеві ЗМІ – укупі з російською пропагандистською машиною – запевняли кримчан, що блокада не має жодного значення. Що це – внутрішня справа України, яка тільки допомагає кримським фермерам і російському сільському господарству. Що продуктив не ста-

не менше, а ціни не зростуть. Що все це – просто спекуляції з перенаправлення фінансових потоків. Усіх доводів і аргументів я вже і не пригадаю, але найголовніше – те, що блокада Криму до самого Криму жодного відношення не має, – пам'ятаю точно.

Але якщо це так, то чому порушуються кримінальні справи? Чому «прокуратура Республіки Крим» так стурбована «протиправними діями» на кордоні з Україною? Адже російський кордон працює в колишньому режимі, ніхто не робить кроків для перешкодження його справному функціонуванню. Ну а якщо щось відбувається на українській території, – чого відбувається?

Екстремісти! Нехай з ними українська влада розбирається, захищає інтереси своїх фермерів. Так ж ні, Поклонська виршила рятувати фермерів самостійно.

Це означає, що блокада – що б там не розказували російські пропагандисти і «балакучки голови» окупантівого режиму – працює і приносить свої плоди. І справа навіть не тільки в тому, що продукти на півострові стало менше і вони стали дорожчі. Головне – не кількість продуктів.

Головне – це демонстрація

того очевидного факту, що Крим – частина України, а не Росії. Що без української електроенергії, без української води, без українських продуктів він не проживе. І якщо хтось із жителів півострова до російської окупації цього не розумів і жив в ілюзіях, то зараз – і завдяки перебігу часу, і завдяки блокаді як елементу «гібридної війни», які налаштували на країну починає потроху вести проти агресора, – починає розуміти.

І якщо раніше можна було ігнорувати географію та економіку як щось несуттєве, то легко скасовувати одним самовпевненім словом Путіна чи ударом брудного чобота «зеленого чоловічка», то тепер все більші кількості людей стає очевидно: проти природи не попреш.

Перекоп – він і є Перекоп, хоч десять мостів планує.

І Наталя Поклонська своїми істериками і кримінальними справами тільки сприяє цьому розумінню. Можна сказати, що тепер і вона приєдналася до блокади Криму.

Віталій ПОРТНИКОВ,
оглядач «Крим.Реалії»

Намагання осмислити те, що відбувається з Україною в останні десятиліття, зрозуміти нашу роль, роль нашої влади в тому, мимоволі приводить на думку аналогію з народом обраним. Тоді Моїсеєві за Божої допомоги вдалося випхати з египетського полону занепалих духом єреїв, які звиклися зі своїм рабським становищем, приросли до нього. Поводивши сорок років ту безперевно скигляча на згадку про дармове ідоло, житло, канчукі та інші поцінні пільги юрую по Синайській пустелі, яку, між нами, можна було заввиглясти перетнути щонайбільше за місяць, дочекавшись, доки найзапекліші скиглі відійдуть в кращий світ, той врешті вивів їх та їхніх нащадків на Волю.

Ми теж маємо власну пустельку на Херсонщині — найбільшу в Європі, до слова. Проте, насправді, вона така мала, що якби нашим першим мойсейям і вдалося увійти туди всі п'ятдесят шість мільйонів, які мали на старті, то замість провітрення мізків у поході мали б великий циганський табір, який дуже скоро перетворився б на загиджене смердюче болото. Певно, розуміючи, що тут потрібне дещо масштабніше, наші доморощені поводирі навіть не пробували зривати українство з насиджених місць. Та й куди йти, якщо рабство відбуваєш у власному домі! А якщо йти нікуди не планувалось, то пустелю треба було створювати на місці. Доки ж вона утворювалась, не використати вже готового, сформованого, вишколеного раба, який понад усе цінє — ні-ні, не примарну волю, з її непредбачуваністю, потребою самостійно мислити, приймати рішення, відповідати за них, а оту саму гарантовану миску нізчимних помий з панського столу, а ще пільги, низькі тарифи і, як окремий бонус, можливість поскіглити, полаяти свого чергового мойсея, було б просто дурістю.

Тож коли в 1991 році комуністичний Фараон зійшов в Аментес, наші мойсей-мусії, заховавши під шапками брязкальця від його корони, заходилися в поті чола перетворювати Край на Синайську пустелю, аби було де, хоч би по колу, поводити лоповухих рабів. То була нелегка, але вдачна справа, в тому сенсі, що мусіям у часі того «творення» чимало приросло. Надто багато зусиль, щоправда, доводилось витрачати на ритуальні кампанії про свободу, яка чекає на кожного сумлінного раба в кінці шляху, на засівання на всібі пільгами та низькими тарифами, на невпинну боротьбу за майбутнє застія всіх терпеливців, на обіцянки безвізового долушення їх до свобод Зовнішнього Світу і його дарів.

Невідомо, чи то через відволікаючий ефект того кампанія, чи через занадто велике захоплення процесом приrostання, обважністю від нього, але справа побудови повномасштабної пустелі дещо загальмувалася, затягнулася. Де в кого виники не-гідні сумніви щодо того, чи варто взагалі щось змінювати, бо ж і в скаламучений болотяній водичці можна

було наловити чимало риби. Проте справжні мойсей добре розуміли, що зупинятися в жодному разі не можна, адже те викликало б надто багато запитань, відповідати на які було б вкрай незручно, а то й неможливо.

Відомо, що єврейському пророкові доводилося часом непереливки. Лише його мудрість, неодноразове Боже втручання і все-перемагаючий час зрештою уможливили осянгенню очищеним народом землі обітovanої.

Нелегко було й вітчизняним мусіям. Найперше, Бог, схоже, не виявив анійайменшої прихильності до задуму перетворення землі обітovanої на пустелью. Він, щоправда, не чинив і пе-reшкод, але й не дарував

єю «BLASCO». Невсипними стараннями Мусія Даниловича станом на 2004 рік в компанії залишилось лише 6 (!) суден. Так що Мусію Андрійовичу тут ні до чого було докластися. Тим не менш, до кінця його поводирання в ЧМП залишився один єдиний самохідний плашкоут «Парутіно».

За такої успішної роботи Мусію Хведоровичу, професорові, з усіма його безсумнівними талантами, нічого не залишалось, як підчищати за папереднікам, з чим він, треба візнати, вельми успішно справлявся, віднаходячи на вже відпрацьованій, пустельній за визначенням території досить широкі можливості для покращення.

Подейкують, що й теперішній наш мусій не си-

тися. Психологічно це дуже потужний елемент тиску. І він, на жаль, спрацьовує. Недаремно ж кажуть, назови когось двічі свинею, то на третій раз він зарохкає. Саме тому усвідомлення себе вільною людиною, наділеною честю роду, гідністю громадянина, є неодмінною умовою побудови нової України — країни успіху і процвітання.

Іншою причиною є глибоко вкорінене у свідомість переважної більшості суспільства почуття підпорядкованості, нікчемності, непричетності до державних справ. «Від мене нічого не залежить», кажуть такі. Але ж порядні люди, які можуть докорінно змінити ситуацію, вивести Край з болота стагнації на

один із засновників Збройних Сил України, член ВГО «Спілка офіцерів України». В своїй доповіді «Принципи побудови системи національної безпеки» він наголосив, що, «...на жаль, ще не всі політики розуміють, що країна-Україна і держава-Україна — це різні за змістом категорії з різними власними інтересами. Важливо розуміти, що країна-Україна — це природне територіальне утворення, на теренах якого прохиває і розвивається нація, яка для зручності забезпечення своєї життедіяльності утворює державу-Україну, яка стає складовою системи національної безпеки». На тому ж наголошували й інші учасники. Так, капітан 1 рангу В'ячеслав Олександрович Оксюта, військовий експерт, співробітник Громадського інституту стратегічних досліджень, член президії ВГО «Товариство українських офіцерів», у доповіді «Конституція України і національна безпека» звернув найпильнішу увагу на те, що Конституція України ніде не вписує відповідальність держави перед нацією за свою діяльність.

Більше того, «...відсутність посилання на волю нації, якою, власне, й створена держава Україна, потягнуло за собою системні помилки в тексті Конституції України, де не йдеться, що держава Україна створюється для задоволення інтересів Української нації, а під терміном «національні інтереси» законодавець залив сутто державні інтереси, що дає підстави маніпулювати термінами «нація», «держава», «національні інтереси», «державні інтереси» та приймати ситуативні закони на користь окремих впливових владних кланів».

Необхідність усвідомлення себе повносправними відповідальними громадянами є нагальною вимогою часу. Лише це дасть нам можливість перезавантажити стосунки нації і держави, поставивши державу владу на належне її місце — як структури, признаеної обслуговувати інтереси нації. Ми живемо в іншу епоху, ніж втікачі з Египетської неволі, тож не маємо в запасі ще п'ятнадцять років на відмінання з душ рабського тавра. Маємо чітко усвідомити, що беззвольне вичікування призводить до втрати незалежності, до втрати унікального шансу стати рівними серед успішних націй, до нових темних часів.

Не втратимо свого шансу, товариство!

Валентин БУТ

Крим

**КОМЕНТАРУЄ
ХУДОЖНИК...**

Справжній фурор в Україні зчинила звітка про те, що на виборах мера Глухова Сумської області впевнено перемагає український «француз», нащадок відомого в Європі роду промисловців і меценатів, 60-річний уродженець Парижа Мішель Терещенко, який отримав українське громадянство лише півроку тому.

Соцмережі рясніють різними коментарями. Автори одних, вітаючи Мішеля з обранням міським головою, висловлюють сподівання, що вже незабаром провінційний Глухів матиме європейське обличчя і слугуватиме для інших міст взірцем абсолютно нових підходів до його розвитку. Інші питают: чому знову варяг? Хіба наших не знайшлося?

Ми зустрілися з Мішелем Терещенком у Глухівському інституті луб'янських культур, де на першому поверсі знаходиться офіс заснованої ним компанії «Лінен оф Десна» — одного з найбільших підприємств України, що практиче повним циклом виробництва, починаючи з вирощування льону, його первинної переробки і закінчуєчи виготовленням натурального лляного шпагату та мотузки. Розмова починається про хід та результати виборів, бачення майбутнім мером шляхів розвитку міста, його перших кроків на новій посаді...

— Пане Мішелю, спочатку розкажіть трішки про себе, зокрема, те, за яких обставин ви вперше опинилися в Україні?

— Волею долі. Коли в 90-ті роки з'явилася можливість відвідати батьківщину предків, мій батько, Петро Михайлович, відразу ж зібраався в поїздку. Але перед самим від'їздом він несподівано захворів, і лікарі не наважилися відпустити його одного. Я поїхав супроводжувати батька. І був підкорений повагою українських людей до нашої сім'ї. Для мене це незвичайна земля, тут мое коріння.

— І тут поховані ваші предки...

— Так, вони спочивають у Глухові, в Трох-Анастасіївському храмі. У 2003 році я був присутній при ексгумації тіла Миколи Артемовича Терещенка, який заповідав, щоб його поховали у цьому місті. Коли відкрили гробницю, я побачив — не повірите! — цілком нетлінне тіло праਪрадіда. Виглядало вонотак, ніби він помер учора, а не 100 років тому. Це було якесь диво. Я можу пояснити його тільки тим, що мій праਪрадід все життя займався благодійністю. На його гроши створювалися безкоштовні лікарні для бідних, нічліжки, освітні установи, музей. Але це не єдине диво. У 1943 році, під час війни, в храмі, де перебував саркофаг із тілом, потрапила величезна 300-кілограмова авіабомба і... не вибухнула. Коли я вийшов із храму, то раптом зрозумів, що повинен жити і працювати тут, на землі моїх предків.

— З якими проблемами довелося зіткнутися при переїзді?

— У Києві я живу на Оболоні, це не історичний центр. Це більше схоже на Америку, ніж на історичний Париж. І там все є — навіть більше, ніж у Парижі. Об 11-12 годині нічі я можу купити делікатеси, є стоянка для машини з охороною. Видно Дніпро, він дуже красивий. Тут дуже якісне життя, все є. Я не можу сказати, що тут гірше, ніж у Парижі. Навіть навпаки, тут краще, а тим більше — дешевше.

— У вас троє дітей: донька і два сини. Як вони поставилися до такого рішення?

— Схвалюю. Вони поважають мій вибір.

— Ви пристойно розмовляє-

ваними. І у нас кошти обмежені, щоб ми використовували половину часу тільки на відповіді на запитання за порушеними справами, щоб захищати нашу фірму, наших людей від тиску, який на них чинився.

— **Що вам закидають?**

— Маячно всяку. Інкримінують, начебто я не плачу за оренду приміщення в Інституті луб'янських культур, в якому знаходиться мій офіс, хоча у нас є угоди з Академією аграрних наук, і ми справно розраховуємося за користування приміщенням. Потім звинувачують у тому, що неправильно платимо ПДВ, що порушили митні правила під час закупівлі обладнання у Бельгії та Франції, що умови праці для людей загрожують їхньому життю... Прокурор знає, що це маячня, але справа досі залишається відкритими. З цього приводу телефонував губернатору, але його телефон не відповідав...

— Чому ви, успішна в бізнесі людина, вирішили балотуватися у мери?

— **Іх предків, які свого часу теж керували Глуховом...**

— Так. Мій праਪрапрадід Артемій Терещенко був бургомістром Глухова з 1842 до 1845 року. Його син Нікола — також був бургомістром та мером міста з 1851 до 1872 року. Незважаючи на важкі часи, вони зробили Глухів красивим та успішним містом. У ті часи вони збудували на Глухові 10 прекрасних будівель, які досі служать жителям міста: місцевий педагогічний університет, приулок для сиріт, дві лікарні, жіночу та чоловічу гімназії, Трох-Анастасіївську церкву, ремісничє училище, банк та родинну резиденцію, в якій ми зараз перебуваємо.

Глухівці це не забули, тож мені запропонували йти на вибори. Це було перед Новим роком, і я, прийнявши для себе рішення, звернувшись до президента з проханням надати мені українське громадянство, відмовившись від французького.

— **Чи очікували ви, що набе-**

вин. Для мене, як для українського європейця й європейського українця, важливо показати людям, що наявні маленьке місто в Україні може жити як в Європі. І якщо я не зможу очистити місто від корупції, залучити інвестиції і запропонувати перспективу, це буде означати, що цього не зможе зробити ніхто. Це буде сигнал вісій Україні, а головне — моїм виборцям, які можуть повністю втратити надію на зміни.

Тому я хочу заручитися особистою підтримкою президента і проситиму надати нам допомогу виконавчої вертикалі влади, аби очистити місто й область від людей, які заважають рухатися вперед.

Не включаю, що будуть спроби купувати депутатів, але я знаю, що зараз у нас сильна народна підтримка, і цього не захоче у це грatisя.

— **Ваші перші кроки на посаді мера?**

— Аудит. Треба з'ясувати,

200 додаткових робочих місць.

— **Судячи з повідомлень у соцмережі, вас з обранням мером привітали сотні людей, в тому числі і з-за кордону.**

— Перший дзвінок був із Чикаго від української діаспори, потім посилали повідомлення у Фейсбуку. Одна з поважних французьких газет помістила на своїх шпальтах мое фото з інформацією про обрання. Щодня я прибираю по 200 повідомлень, щоб не «забити» сторінку. Дякую всім, хто вірить у мене, у мою команду. Це додає наснаги і водночас — відповідальності: перед собою, перед виборцями, перед Україною.

— **Довідково:** Мішель Терещенко, нащадок цукрозаводчиків, меценатів, народився 1954 року в Парижі. Закінчив вищу школу економіки та бізнесу ESSES. Служив офіцером-танкістом французької армії.

— **З 1981 до 2001 року займався будівництвом обладнання для підводних досліджень в різних країнах. У 2002 році вперше відвідав Глухів і незабаром переїхав в Україну.**

У Глухові займався вирошуванням та переробкою льону та коноплі. На його підприємствах працевлаштовані 153 глухівчани. В 2013 році була відновлена робота колишнього Глухівського пенькозаводу.

— **В 2010 році Мішель Терещенко заснував Фундацію спадщини Терещенків, заданням якої є підтримка поточної діяльності в будівлях, побудованих Терещенками в Києві та Глухові більше 100 років тому.**

21 березня Президент України Петро Порошенко вручив Мішелю Терещенку паспорт громадянина України як особі, прийняття якої до громадянства України становить державний інтерес.

Це дозволило йому згодом балотуватися на пост Глухівського міського голови, боротьба за який з його опонентами наробила великого розголосу не тільки на Сумщині, а й за її межами.

Сергій ХАНІН
«Укрінформ»

З перших уст

ГЛУХІВ БУВ НАШ НА 80 ВІДСОТКІВ

— Це було бажання глухівчан. Я — не політична людина. Але на півночі Сумської області склалася така ситуація, що тут все помирає, бо вже 18 останніх років тут при владі керівники, яким вигідно, аби люди були бідними і без роботи. Для них це краше, осکільки у такому випадку вони можуть контролювати вибори, купувати всіх задешево і зібрати для себе весь адмінресурс. У результаті цього протягом останніх десяти років у Глухові втрачено 10 тисяч робочих місць. Я можу говорити, що ситуація в місті катастрофічна.

Але ми швидко реагували на кожне протиправне діяння, що стало сюрпризом для наших опонентів. У нас були мобільні бригади для охорони міста, в останній день нам допомагали працівники обласної міліції та СБУ.

Несподіванко для мене на цих виборах стало те, що моїми основними агітаторами стали люди середнього та похідного віку. Я думав, що мені допомагатиме молодь, тому що я — європейська людина, пропоную європейські перспективи, робочі місця, і для стареньких це буде не так цікаво. Однак несподівано відчув з боку бабусь фантастичну підтримку. Ми спілкувалися з ними на вулиці, бо мені не дали жодного билборду, жодного приміщення, включаючи й ті, що були мої предки, для зустрічі з виборцями. І після цього вони йшли до своїх сусідів і переповідали казання мною. Для мене бабусі були найкращими агітаторами, своєрідним фан-клубом.

— Чи буде у вас більшість у міськраді, аби почати задекларовані зміни?

— Наразі до міськради проходять 19 кандидатів від «Партії простих людей», «Самопомочі», «За Україну», «УКРОПу», «Батьківщини» і «Радикальної партії», які підтримували мене на виборах.

У «Волі народу», від якої йшов на вибори Юрій Бурлака, 13 кандидатів. Ще 2 депутати представлятимуть БПП «Солідарність», і я сподіваюся, що в міськраді вони задекларують свою підтримку діючого президента.

Наш пріоритет зараз — показати, як швидко, ефективно і рішуче ми можемо проводити зміни. Я розумію, що в даний момент ми будемо ніби під мікроскопом: уся Україна дивитиметься на Глухів і чекатиме звідти но-

рете майже 66% голосів?

— За нашими даними, місто було нашим на 80%. Але було декілька фальсифікацій, які не дали можливості вийти на цю цифру. Було декілька каруселей, у людей купували паспорти на добу за 500 гривень. За це треба відповісти. Але для цього треба провести кадрові зміни — і у виконавчих, і у правоохоронних, і в судових органах, і в митниці. У нас за 12 кілометрів починається кордон з Росією. А ми нічого не контролюємо. Поки є санкції проти Росії, французький сир іде в Москву через Глухів. А що везут у зворотному напрямку — ніхто не знає. Але митниця — це не компетенція мера. І коли я говорю, що мені потрібна допомога державних структур, то це означає, що мені потрібна допомога президента.

— До речі, що буде з вашим бізнесом?

— Вже на наступний після виборів день я написав заяву про складання із себе повноважень генерального менеджера «Лінен оф Десна», його функції зараз виконує інша людина. Я зараз буду займатися розвитком міста. Звичайно, фірма «Лінен оф Десна» і далі перебуватиме у моєму полі зору, але вона буде лише в числі інших підприємств та інвесторів, яким я допомагатиму як міський голова.

— Які саме проекти розвитку Глухова є для вас пріоритетними?

— Насамперед, намагатимося відродити виробництво. Потрібно реанімувати суконну фабрику. Там є 47 верстатів, вони зараз стоять, не працюють більше двох років, є колектив, є директор, який все зберіг. Фабрика може виготовляти той же брезент, який потрібен українській армії, і який вона імпортую. Знаєте звідки? З Росії. Також у планах налагодити виробництво продуктів харчування. У нас зараз багато яблук, які важко реалізувати. Між тим, з них можна робити сидр, є попит на натуральні соки біовиробництва.

Потрібно відродити свій

хлібозавод, м'ясний, молочний заводи. Це додаткові 50-100 робочих місць. Може, й невелика цифра, але вона буде виграною в нинішніх умовах, коли ми не можемо розраховувати на інвесторів, які б вклади у виробництво на кордоні з Росією кошти і створили, скажімо, відразу півтори тисячі робочих місць.

Ще один важливий напрямок — розвиток туризму. Треба зробити історичну центральну площа Глухова такою, якою вона була за часів моїх предків: з фонтанами, кафе. Ми можемо

Валентина Дмитрівна Мельникова — відомий російський правозахисник. Вона — відповідальний секретар Спілки комітетів солдатських матерів Росії. Ця організація створювалася ще за часів СРСР. Відтоді роботи у неї не зменшується, тому що захищати солдатів від зловживань генералів доводиться безперервно. Міністри оборони приходять і йдуть, а Мельникова залишається. За цей час вона, випускниця геологічного факультету МДУ, перетворилася на професійного юриста, професійного дипломата і професійного спікера.

— Зараз на ході України, нарешті, почалося реальний перемир'я. Вважається, що Кремль перевів війну до Сирії. Туди йдуть з Донбасу як російські тележурналісти, так і російські військовослужбовці. А які у вас персонально відчути?

— Мені важко говорити про ситуацію загадом. Можу тільки сказати про себе, про нашу організацію: у нас вже давно немає звернень із приводу відправлення в Україну. Однак сказати детальніше, що там відбувається, чи комплектуються ще росіянами бойові розрахунки, розрахунки військової техніки, не можу, не знаю.

— Можете уточнити, з якого саме терміну така ситуація?

— Щодо України, тобто щодо можливого відправлення туди, приблизно з весни, з квітня-травня у нас немає жодного звернення... Звичайно, хотілося б, щоб увесь цей жах узагалі припинився... І є загальне відчути, що зараз кількість російських військовослужбовців там скоротилася. Зрозуміло, що без російських військ, без введення техніки такої війни там не було б. Хочеться вірити, що Європа дотисне Росію щодо припинення війни в Україні.

— Ви можете узагальнено сказати, скільки було до вас звернень за весь час війни з Україною?

— По всіх наших комітетах було, напевно, десь близько 500 звернень. Це — якщо будемо вважати за перекидання десантників на початку 2014 року. Там був великий галас. Перекидали багато народу, і там було багато призовників. Це почалося в лютому. Спочатку перекидали на базу Чорноморського флоту. До мене зверталася, але я пояснювала: хлопці, у нас квота — 25 тисяч (максимальна чисельність російських військовослужбовців, зафіксована в українсько-російських домовленостях про базування ЧФ РФ у Криму; до початку окупації контингент становив близько 16 тисяч, — *ред.*). Що ми можемо зробити? Нічого... Заборонити не можемо. А вже коли перекидання через Керч почалося, ми щодо нього помалу почали діяти. У нас є на сайті лютневе звернення до Головної військової прокуратури з приводу шести осіб. Родичі персонально до нас звернулися у зв'язку з тим, що хлопці-призовників направляли в Україну... Стосовно Криму взагалі в розумінні закону все було зроблено так, що «по-хорошому». Головна військова прокуратура повинна була судитися і судитися.

— А систематизувати типи звернень можете?

— Важко порахувати їх і класифікувати. Уявіть, мені в «ВКонтакте» анонімно написала жінка, яка непокоїться, що сина кудись послали. Я відповідаю, після чого вона зникає і більше до нас не звертається... Ну, так, суттєвіше, можу сказати, що минулого року був великий сплеск у серпні-вересні. Це — ті, хто побоювався, що з Ростовської області відправлять в Україну. Таких було декілька десятків. Потім були поодинокі звернення, що не можуть поховати, — не доправлене тіло і немає документів. А потім пішли звернення від хлопців, які вже були в Україні і відмовлялися їхати вдруге. Наприклад, за московською приймальною у нас таких було, мабуть, з десятком.

— Ви багато говорите про це, хоча людям, напевно, все одно важко повірити. Ви стверджуєте, що російським військовослужбовцям відмовитися від війни в Україні дуже легко...

— Елементарно! Тому що є статут військовий, є закон про військовий обов'язок. І будь-який рапорт має бути задоволений — якщо не командиром частини, то військовим прокурором. І те, що цим не користується, для мене дивно. Якщо самі солдати не розуміють, що відбувається, то де їхні рідні? Де ці молоді дівки, яким, таке враження, зовсім не шкода своїх чоловіків. До нас може звернутися будь-хто. Ми допоможемо скласти типову заяву — у нас все це є.

— Нещодавно з'явилося повідомлення, що Майкопський гарнізонний суд виніс вирок відносно п'яти службовців за контрактом, які самовільно залишили полігон «Кадамовський» у Ростовській області. Вони пояснили це «нестерпними умовами утримання і постійною агітацією їхати добровольцем на Донбас».

— Детально коментувати цю новину я не можу. Повторюю: поки САМІ СОЛДАТИ АБО ЇХНІ РІДНІ до нас не звернуться, ми нічого робити не можемо. У цій історії хтось прогавив у цих солдатів можливість — за конную! — не доводити ситуацію до кримінальної справи. У нашій практиці такого не було. У нас хто не хотів їхати в Україну, хто звернувся до нас — усім допомогли просто звільнитися. А тут дивна історія. І що насправді вирішили ці хлопці, чому не вистачило глазу розв'язати конфлікт мирно, мені зовсім незрозуміло.

— А чим закінчилася інша широковідома

історія — з дів'ятма десантниками Свірської дивізії ПДВ, які «заблукали» і потрапили в Україну? (*Обмін відбувся в серпні 2014 року, — *ред.**) Вони ж, здається, зверталися до вас.

— До нашого костромського комітету звернулися їхні матері. І комітет допомагав їм, чим міг, поки вони всі не «пішли в підпілля».

— В який момент це сталося?

— Спершу хлопці думали, що продовжать службу, потім їх усіх позвільняли. Спочатку вони звернулися до нас: «Ось, нас звільняють...». Ми сказали, щоб хлопці написали заяву, лист. Але вони не захотіли, просто звільнилися. І ніхто не став добиватися.

— А які папери, заяви у вас є в зв'язку зі справою Єрофеєва та Александрова?

— У нас є лист Александрова, де він повідомляє про те, що з військової служби не звільняється і у відпустку не йшов. Є заява його матері, що підтверджує цей факт. Я впевнена, що так воно й є.

Валентина МЕЛЬНИКОВА, відповідальний секретар Спілки комітетів солдатських матерів Росії

ТАКОЇ ВІЙНИ ЩЕ НЕ БУЛО — БАТЬКИ НЕ ЇЗДЯТЬ ЗАБИРАТИ СИНІВ!

— Офіційні російські органи у зв'язку з цим щось відповідали на ваші запити?

— Ми зверталися до прокуратури, але отримали абсолютно вражаючу відповідь. Нам відповіли: «Встановлено, що в грудні 2014 року Єрофеєв та Александров звільнілися з контрактної служби». Ким встановлено? Де номери наказів, де точні дати? Коли нам відповідають серйозно, пишуть не так. Ніснітниця це все!

— А від Єрофеєва жодних заяв немає?

— Ні. Ну, він очевидно вважає, що я офіцер, за допомогою адвокатів, за допомогою російських журналістів, сам якось упорається в цій ситуації. Якщо людина до нас не звернулася, як ми можемо знати її бажання, плани? У нас же був на початку війни з Україною хлопчина, який там залишився. Ну чого нам його витягати, якщо він не хоче повернутися? Рядові хлопці, яких ми торік довго вивозили, ось вони хотіли повернутися. І, зрештою, звернулися.

— Для прикладу розкажіть про цей випадок докладніше.

— Це — історія Пети Хохлова і його товариша по службі, хлопчика-башкира. Історія була цікава, показова. В кінці серпня минулого року СБУ виклава в ютубі записи свідчення полонених. І серед них був Петя Хохлов (Хохлов Петро Сергійович, 1995 року народження, рядовий 9-ї окремої мотострілківської бригади ЗС РФ, дислокованої в Ростовській області, — *ред.*). Його брат побачив цей ролик і почав скрізь звертатися — до військових, до ефесбешників, до прокуратури, що ось брат у полоні — допоможіть, звільніть. А ще звернувся до нас і журналістів. Ми Петю знайшли. Розмовляли з руబанівським центром (Центром обміну військовополоненими Володимира Рубана, — *ред.*). У вересні під час обміну «всіх на всіх» цих хлопців передали до «донецького ополчення». А потім ми ще довго вимагали, щоб їх звідти переправили до Росії. Допоміг американський журналіст, який у цій роботі брав участь. Ми вирішили, що все-таки треба публікувати статтю (матеріал Джессуа Яффі в «The New York Times» вийшов на початку січня 2015 року, — *ред.*). І після цього буквально за два дні хлопці опинилися в Росії. Тобто військові все-таки присоромилися. Але для цього потрібно було, щоб вийшла стаття в американській газеті.

— Наскільки я розумію, обмін виходив дещо дивній?

— Так, під час обміну «всіх на всіх» українських військовослужбовців на «донецьких» — російських військовослужбовців у підсумку до Росії не повертали. А залишили їх там, на Донбасі. Ось це було дивно, тому що за конвенцією звільнені військовополонені повинен бути вилучені із зони бойових дій. А по-хорошому їх взагалі треба звільнити з військової служби... Ось ми і намагалися

присоромити наших наглядачів за законом — прокурорів.

— Тобто у випадку з російськими військовослужбовцями потрібно було, по суті, двічі домагатися їхнього звільнення, повернення. І де був Петя?

— У Козіціна в Луганську — у цих козацьких частинах.

— Після цього природно запитати: як вам здається, скільки там, у зоні конфлікту, російських військових, а скільки місцевих?

— Я тільки одного разу наважилася дати таку експертну оцінку — у серпні-вересні минулого року. На мій погляд, тоді було 80% російських військовослужбовців і 20% — місцевого ополчення. Наголошую, жодних документальних даних у мене немає, це мое оціночно судження.

— Нинішня Українська війна — не перша війна для нової Росії. І, напевно, правильно буде розглядати її в одному ряду з іншими війнами, порівнювати з ними. Ви часто повторюєте, що ваша організація «пережила дев'ять воєн». Можете перелічити їх? Що саме «солдатські матері» вважають війною?

— Ми, наша організація, вважаємо війною

якщо в людей є така впевненість. Чому вони не дають цим людям захищати своїх близьких, яким загрожує смерть? Я ставлю це запитання, тому що для нас це велика проблема. Ми ж працюємо з призовниками, із солдатами, які служать. І ми повинні розуміти, як спілкуватися з цими людьми, щоб вони захотіли нашої допомоги: рекомендацій, застережень. Ми звикли за чверть століття до того, що нас розуміють, до нас присуваються. А тут просто цілковита дурість.

— Наприкінці літа у зв'язку з кампанією зі знищеннем санкційних продуктів у Росії заговорили про мобільний крематорій. Тоді ж було висловлено припущення, що їх можуть використовувати для приховування загиблих солдатів, спалення тіл. Ви, здається, і раніше стикалися з цією темою?

— Розмова про це велася давно, у робочій групі з військовополонених, зниклих безвісти, інтернованих. Була така комісія при президенті (її створили давно, ще при Горбачові). У зв'язку з тим, що в Ростові були проблеми з великою кількістю загиблих, представники МВС і ще яксь фірма запропонували таку історію. Невеликі муфельні печі, крематорії, які можна перевозити. Але тоді все це не пішло. Це був 1998-1999 рік.

— Чи є у вас офіційні списки загиблих з різних воєн?

— Жодних офіційних списків ніхто публікувати не буде! Я хочу нагадати, що Радян-

ська Росія і теперішня Росія ніколи не вказувала навіть точної кількості загиблих, не кажучи вже про списки прізвищ. Єдиний виняток — точні списки загиблих зробили щодо війни в Південній Осетії. Війна була несподівана, потрібно було встановити статус, робити виплати сім'ям загиблих. Тому там змушені були. Микола Панков на це діло пішов (М. Панков — заступник міністра оборони РФ з кадрів, — *ред.*). Можливо, ще й тому, що війна була коротка, загиблих не дуже багато. А так... Які там причини загибелі, що будуть виставляти в поясненнях? Ми з самого нашого виникнення казали: «Подівіться на Російську імперію. Ми заявляємо, що російська армія повинна бути спадкоємцею тієї армії. Але там кожна людина була на обліку: де поранена, де лікується, де загинула, де похована?». Усе це публікувалося шотижня в газеті «Русский инвалид». А ось ця підла фраза радянських полководців: «Русские бабы еще нарожают» — провокує таке ставлення до своїх загиблих солдатів і офіцерів.

— А яка ситуація зараз із воєнними діями в Сирії?

— Тут зовсім просто. Сирія є легальною бойовою операцією. І ніхто не заважає людям, яких направлюють

ТРИ РОСІЙСЬКІ БІДИ – ДУРНІ, ДОРОГИ І КРЕМЛЬ...

Олег Панфілов

Вкотре, коли читаю новини з Росії, бере острах: звідки у російських начальників стільки дурощів у головах, чому вони не розуміють, що творять. Або не думають, перш ніж творити. Спочатку забороняють продукти, потім виявляють, що магазинні полиці порожніють, а свої досягнення сільського господарства не зовсім істівні. Ні, звичайно, російський народ з радянських часів може істи все, що завгодно. Але ж якісне істи завжди приемніше. Тепер генерал-полковник Сергій Іванов, який є головою адміністрації майора Володимира Путіна, каже, що нема чого витрати валюту на покупку імпортних памперсів.

Колись імператор Микола I прочитав книгу маркіза де Кюстіна «Росія в 1839 році» та сказав спереду фразу, яка стала знаменитою і дуже точною за смисловим наповненням, – «у Росії дві біди – дурній дороги». Злі язики стверджують, що цар-батьушка спочатку виголосив популярне російське слово на букву «б», що може бути правою, оскільки іноземці завжди в Росії, насамперед, вчать мат. А цар-батьушка Микола I, як відомо, мав маму Софію Марію Доротею Августу Луїзу Вюртемберзьку (Марія Федорівна) і дідуся Карла Петера Ульріха Гольштейн-Готторпського (Петро III).

В принципі російська влада всі останні кілька століть була зовсім іншою, ніж населення, яке з XVIII століття стали називати «російським». Царями були вихідці зі Східної Європи, татари, німці, трухи данці. А народ, які раніше, залишався «російським», за традицією називаючи «російськими». Барклай да Толлі або генерала Багратіона. Або ось вам список засновників російської Академії наук: перший президент – медик Лаврентій Блюментрост, математики Микола і Данило Бернуллі, Християн Гольдбах, фізик Георг Бюльфінгер, астроном і гео-

граф Жозеф Деліль, історик Герхард Міллер, Леонард Ейлер, ботаніки Йоганн Гмелін і Йозеф Кельрейтер, засновник ембріології Каспар Вольф, знаменитий натураліст і мандрівник Петер Паллас. Роботи з теорії електрики і магнетизму проводилися Георгом Ріхманом. Справжні «російські» вчені.

Щоправда, потім академіками стали в основному вчені зі звичними прізвищами, але відтоді якось не-приязнь склалася між корінним населенням і тими, хто створював російську державу, науку і культуру. Неросійські царі, неросійські вчені, основоположники «російського» балету – Жан Батист Ланде, Франческо Арайя, Антоніо Ріналді (Фоссано). Або «російська» опера, історія якої сходить до 26 січня 1736 року, коли в Санкт-Петербурзі першу оперу виконала запрошена італійська трупа. З радянськими вождями було простіше: Ленін калмицько-єврейського походження продовжив стару традицію Російської держави, потім – Йосип Джугашвілі. А от опісля були суцільно «руські» – Хрушчов, Брежнєв, Горбачов, Єльцин, Путін. Шоправда, і тут «російський» народ був насторожі: ледь що – відразу оголошували неугодних євреями. Путіна ще не називали таким, але ще не відомо, як обернеться історія найближчими роками і чи не відшукують його семітські корені. Сам Путін давно підстрахувався – догідливі історики вже «знайшли» його князівські коріння і мало не царську блакитну кров, що тече у майорі КДБ.

З дорогами, як відомо, в Росії давня біда. У «російському» фольклорі багато прикладів оригінального і незрозумілого ставлення до дороги, але, здається, абсолютно точно переданий національний характер. Наприклад, «швидко їхати – не скоро доїхати». Якість доріг визначалася іншою приказкою – «тіло довезу, а за душу не ручаюся», що показує ставлення до пасажира. Абсолютно нехитре по суті і заплутане за змістом – «де дорога, там і шлях». Помітили, що з деякого часу «росіяни» забули колись популярну приказку «язик до Києва доведе»? Дипломатична за змістом приказка виявилася забutoю з політичних причин.

Тепер про дурнів. Дурень у «російському» фольклорі – це і власна

назва, і стан душі, і ступінь освіти, і посада – «дурень на дурні сидить і дурнем поганяє». Це вам не просто набір слів – це квінтесенція двох «руських» іпостасей відразу: і доріг, і тих, хто їх буде, і хто ними їздить, і хто поганяє тих, хто їде. У «російському» фольклорі про дурнів дуже багато що відомо. Наприклад, про древню традицію обговорювати міжнародні новини – «музик розуміть, та світ дурень». У свою чергу, зарубіжні знавці «російського» фольклору можуть парикувати іншою приказкою – «з дурніми жартувати небезпечно», але оскільки технології розвиваються, то небезпека нібій не така глобальна – «краще з розумним втратити, ніж з дурнем знайти». А це ще про Державну думу – «дурнім закон не писаний, якщо писаний, то не читаний, якщо читаний, то не зрозумілій, якщо зрозумілій, то – не так, тому що він – дурень». Така країна, з таким фольклором.

З дурніми начебто теж все зрозуміло. Так що ж з Кремлем, цим шедевром італійського зодчества? Фольклор обходить стороною цю споруду, а якщо і є «російські» приказки, то їх мало, і вони в основному пристойні – владу боявся народ давно і бойтися досі. Проблема навіть не в архітектурному комплексі, а в людях, які там мешкають або іноді перебувають з обов'язку служби. Чи то в Кремлі вірус якийсь водиться, чи то люди так підбираються, але всякий, хто перекритими на пів-Москви дорогами приїжджає туди, відразу починає говорити якось інакше. Оскільки Кремль став центром російської політики з приходом більшовиків, то жартувати про владу народ остерігався. А тим більше, оцінював.

Подейкують, що колишній резидент радянської розвідки в Швеції генерал-полковник Сергій з абсолютно «російським» прізвищем Іванов став наступним вохдем Росії. За старою традицією він має себе показати, рот відкрити, щось вимовити і здивувати «російський» народ. Дніми він це зробив – наговорив. І про внутрішню політику, і про зовнішню. Наприклад, він терпіти не може західну демократію, обожнюючи російську – з цензурою, скасованими виборами губернаторів, політв'язнями і задорною на мітинги. По-друге, ска-

зув він, йому набридло спостерігати, як сирійська опозиція бореться з диктаторською сім'єю аль-Асадів, що сидить при владі 45 років. По-третє, назвав українців і «російськіх» братніми народами, видно, маючи на увазі, що небратня частина українців влаштувала Майдан, повалила Януковича, а братня частина створила за допомогою російської зброй ДНР і ЛНР.

Само собою, товариш Іванов – досвідчений розвідник, який добре знає, що можна говорити, а чого говорити не можна в жодному разі. Наприклад, можна говорити, як на Заході («я багато жив на Заході і добре знаю») безжалісно знищують продукти, але чому – не каже. Не втримався і ніби ненароком проговорився, що на день народження Путіна, 7 жовтня, пустили ракети по Сирії. Шість років тому в цей день вбили Аню Політковську, зараз вбивають сирійці.

Нехай, відповіді товарища Іванова, а які були запитані! «Пригадую ваше трирічної давнини інтерв'ю «Першому каналу», де ви розповідали, що знали: люди, до яких насамперед ставилися з довірою, крадуть. Але ви терпіли, не видавали себе...», «Але злодійкувати чиновники подавали ж податкові декларації у встановленому порядку, і там, напевно, все було шито-крито, а варто було копнути глибше...». Здогадується, які були відповіді? «Нісенітніца собача», «Але це не означає, що вони – кримінальники, не треба плутати різні речі», «Звідки у вас інформація про вартисть судна?».

Інтерв'ю з начальником – стара кремлівська традиція, її вже майже сто років. Запитання пишуться відповідно до відповідей і задалегідь передаються інтерв'юєру, який потім ретельно перечічує свої відповіді і запитання, щоб все відповідало завданню пропаганди. Як кажуть західні аналітики, треба навчитися читати між рядків. Во-такі інтерв'ю даються для російських дурнів, що їздять російськими дорогами. Тими самими, якими їздять різні чиновники.

Як дитячий омбудсмен, випускник Вищої школи КДБ Павло Астахов дніми казав, що для статевого виховання підростаючого покоління потрібна використовувати російську літературу. Він не уточнив, яку частину російської літератури він мав на увазі, – ту, яка була цензорована, або ту, яка є насправді? Тобто і Баркова теж? І «Царя Мікиту і його сорок дочек» Пушкіна теж? І «Петрофське свято» Лермонтова? Він хіба не знає, що «Кама-Сутра» – веселі картички порівняно з російською класикою?

Так вийшло, що дурні йдуть дорогою у свій офіс, в Кремль. Йдуть ті, хто дніми влаштував скандал з МЗС Франції, перепутавши в небі винищувачі. Йдуть ті, хто придумав акцію «Подаруй дрова». Кремлівські дурні хіба забули про те, що «Газпром» – це народне надбання? І що Росія видобуває 578,7 мільярдів кубічних метрів газу на рік. Які дрова?

Олег ПАНФІЛОВ, професор Державного університету Ілії (Грузія), засновник і директор московського Центру екстремальної журналістики (2000-2010)
<http://ua.krymr.com/articleprintview/27318693.html>

Микола Романенко в 2014 році

ЕНЕРГЕТИЧНА «ВЕЛИЧ» РОСІЇ В МЕРЕЖІ ВИСМІЯЛИ АКЦІЮ «ПОДАРУЙ ДРОВА» БАБУСІ

У Росії оголосили про старт марафону «Подаруй дрова», спрямованого на «допомогу самотнім літнім людям похилого віку, які не можуть дозволити собі купити дрова».

Допомогу пенсіонерам зайнявся російський волонтер Микола Романенко. Почавши проект «Подаруй дрова» в 2014 році, він за місяць зібраав 60 тисяч рублів на допомогу старим у 16 будинках.

«Кожен виживає, як може. Якщо не запастися дровами, – осінь, зиму не пережити», – йдеться в сюжеті одного з федеральних каналів.

У героїні сюжету пенсія складає близько 6 тисяч рублів (блізько 2,1 тисячі гривень), при цьому машина дров коштує 5 тисяч рублів (блізько 1,7 тисячі гривень), а, за словами бабусі, однієї машини не вистачає. Зазначимо, що в Росії понад 8 мільйонів самотніх пенсіонерів.

Для збору грошей необхідно відправити повідомлення зі словом «Дрова». В оголошеннях волонтер називає його «безкоштовним», хоча і вказує, що вартість одного SMS становить 45 рублів (блізько 15 гривень).

У перші дні інформація про «спецпроект» стала вірусною розходитися у соцмережах. Інтернет-користувачі активно взялися висміювати акцію. Одні глузують над «Газпромом», який не може газифікувати російські села. Другі – безпосередньо над президентом Путіним з його заявами про «Велику держа-

ву», в якій тисячі пенсіонерів у ХХІ столітті замерзають у неопалюваних російських хатинках. Треті просять шанувальника нових заморських гаджетів прем'єр-міністра Медведєва вирішити проблему за допомогою нанотехнологій.

Ось деякі з відгуків:

* * *

Ты сегодня мне принес
Не будет из алых роз,
Не тольпаны и не лилии,
Протянул ты мне дрова,
Закружилась голова,
Но они такие милые...

* * *

Ничто так не убеждает в енергетическом величии страны, как всесоюзная акция «Подари дрова».

* * *

Каждый раз когда слышу «Россия – мировая держава», вспоминаю акцию «Подари дрова» старикам, чтобы они не замерзли, – начинаю смеяться и плакать.

* * *

Акция «Подари дрова» – самая антироссийская, подрывающая авторитет российской власти. Наверняка эта акция организована Навальным и госдепом.

* * *

Да уж. В нефтегазодобывающей стране собирать старикам «на дрова».... Позорище два в одном...

* * *

Дрова для бабушки. Из «Хроник сверхдержавы»...

УНІАН

ЯК ЗМІНИЛАСЬ УКРАЇНСЬКА АРМІЯ З МОМЕНТУ АНЕКСІЇ КРИМУ

Українська армія, яка йде з півострова. Ось останній спогад кримчан про неї. Взагалі, події лютого-березня 2014 року стали найкращою ілюстрацією для старої максими, що, якщо ви не годуете свою армію, ви починаєте годувати чужу. 23 роки Україна вела дискусії, чи потрібна її армія, чи ні. Адже у нас є Будапештський меморандум і з ким нам воювати? Але півтора року тому ми позбулися ілюзій, і тепер залишилося позбутися «рудиментів» цих ілюзій. Історія про Міністерство оборони – це історія про те саме відомство, яке є гласним лідером у питанні модернізації. Але чи здатна людина, не занурена у реальність Міністерства оборони, помітити ці зміни? У студії Радіо «Крим.Реалії» – співробітник проектного офісу реформ Міноборони Максим Колесников (на фото).

– Наскільки відчутний шлях, який армія пройшла за останні півтора року?

– Він драматично відчутний для всієї країни, яка цікавиться. Скажімо, з Криму йшла УПА – Українська паперова армія. Вона, власне, і пішла, бо була «паперова», яка не вміла воювати, туди йшли люди, не готові займатися службою. Зараз же армія зовсім інша. Ця армія воювала, це – армія, яка пройшла через перемоги, поразки, успіхи.

Армія, яка готова воювати, і в ній служать люди, які готові захищати свою країну.

– Будь-яка армія складається з кількох компонентів. Люди на передовій – це найважливіша складова, безумовно, але не менш важливим є тил. І проектний офіс реформ якраз займається тим, що починається відразу за «спину бійця».

– Безумовно, тому в проектному офісі реформ в основному цивільні люди, які допомагають військовим тим, що створюють їм можливість для служби. Це необхідно, тому що без тилу армія існувати ніяк не може. Тому що потрібна їжа, потрібні боеприпаси, медикаменти тощо...

– Проектний офіс реформ також займається медичною, інфраструктурою. У нас на зв'язку кримчанин Максим Масайчук, він – боець батальйону «Айдар». Максиме, як змінилося Міністерство оборони України за той час, поки ти маєш можливість спостерігати зсередини?

– Ну, по-перше, ми зуміли створити з маси добровольців цілком боєздатну армію європейського типу, яка може дати відсіч агресору, а у випадку розвитку подій навіть наступати. Ми отримуємо нову бойову техніку, проходимо бойові навчання, і період перемир'я не безслідно позначається на нашій боєздатності. Я думаю, протягом декількох років, якщо не буде війни, ми створимо повноцінну європейську армію і зможемо повернути як Донецьк і Луганськ, так і Крим.

– Зрозуміло, що реформи йдуть у різних галузях із різною швидкістю. В яких питаннях вони лідирують за темпами, а в яких відстають?

– Що стосується техніки, то ми в принципі рухаємося в ногу з потребами, але з реорганізацією системи ієархії влади є велике відставання. Ми бачимо, що генерали, відповідальні за серію військових трагедій минулого року, мало того, що не покарані, так ще й залишаються на своїх постах.

– Дякую за інформацію. Максиме, ось на рівні тилового, повсякденного життя солдатів, чим займається проектний офіс реформ?

– У нас чотири напрямки. Перший – економічний. Реформа системи закупівлі, складської облік, облік армії загалом. Наведемо приклад. Раніше облік матеріальних, технічних цінностей, екіпировки солдатів (форма, берци) йшов на папері, при видачі було з документами, довідка-замовлення тощо... Все було в паперовому вигляді, підшивалося, відвозилося на склади, не було комп'ютерів, не було захищеної мережі Інтернет. Були прорахунки і, можливо, калькулятори. Зараз ведеться «пілотний проект» по більшості з частини. Враховується, що намагаються звести їх з нормальними принципами обліку. Зігнати їх в програму САП, яка впроваджена в рамках «пілотного проекту». Проаналізувати всі необхідні дробки, скільки ліцензій потрібно. Потім поставити систему на оброблення, і в армії, нарешті, з'явиться електронний облік.

– Це – один напрямок із чотирьох?

– Так. Ще з чим доводиться часто стикається сьогодні – зміна норм і стандартів забезпечення військовослужбовця. Проводиться дуже багато роботи, розроблені 70 технічних умов, кожна містить кілька технічних виробів у забезпеченні солдата. Зіткнулися

з тим, що створили всі технічні умови, навіть поклали на склад. Але старшина в частині не знає, що лежить на складі, не знає, що може замовити, а склад не може просто так йому все відправити. Оскільки у старій системі комплекти відправляються раз на рік. Зараз же створений волонтерський штаб, який вирішує проблему «останнього кілометра». Вони їздять по частинам і альтернативним способом передають у тили і на склади, що потрібно відправити на передову. Ми хочемо цю проблему побороти системно. Ми хочемо запровадити єдину картку солдата, за допомогою якої він буде розуміти, що у нього зараз видано і що в нього на обліку. І коли у частині не вистачає форми, це будуть бачити в автоматичному режимі.

– Як змінюється постачання українського військовослужбовця? Адже складно не тільки отримати, складно й списати.

– Звісно, є нормативні документи, які не змінювались ще з радянських часів. Система списання також існує з радянських часів і пов'язана з нормою, що і на який період має бути бійцеві. Всі ці норми створені у радянський мирний час. Тоді видати один бушлат на три роки вважалось нормою. Зараз же форма – це витратний матеріал. Наприклад, у британській армії передбачено 3 комплекти на сезон під час активних бойових дій. Ми хочемо прийти до таких самих стандартів. Крім того, той же умовний бушлат може потрапити під обстріл «Граду», згоріти, і ми маємо списати його в автоматичному режимі. Певна система вже працює. Але все ще існує в паперовому вигляді і часто не доходить до людей. А ось система автоматичних карток допоможе вирішити цю проблему. Також один із важливих аспектів – харчування. В одній із частин Львова працює експеримент щодо системи харчування. Там карта точно так само прив'язана до харчування військовослужбовця.

– У нас на зв'язку засновник волонтерської групи «Повернись живим» Віталій Дейнега. На самому початку бойових дій саме волонтери привозили все найнеобхідніше і фактично залишали армію. Віталію, як змінилась волонтерська роль за останні півтора року?

– Змінилась таким чином. Завдяки волонтерам наша армія отримала перевагу в нічному бою. Друге – вона отримала технічну перевагу.

– А наскільки справедлива точка зору, що сьогодні немає потреби волонтерам поставляти консерви і є потреба високотехнологічних рішення, які поки в державі не розглядаються?

– Волонтери, які серйозно зираються змінити перебіг війни, вони консервами практично не займалися. Ці проблеми були в травні 2014 року. Потім глобальних проблем із харчуванням не було. Зараз волонтери, незважаючи на згортання бойових дій, не припиняють активності. Скорі зими, будемо возити теплі речі, але в основному ми будемо займатись тепловізорами і приладами нічного бачення. Це ми говоримо про матеріальне забезпечення, якщо говоримо про більш технічну сторону, то ми співпрацюємо з державою. З'явились можливості зробити масштабні проекти: проекти з підготовки, можливість наймати інструкторів найвищого класу, можливість сучасного управління зброяєю. Також ми зайнайшли психологією. Ми маємо знаходити фахівців, давати їм юридичний статус і відправляти в зону бойових дій.

– Дякую, Віталію. Максиме, якщо говорити про вектор руху. Скільки часу буде потрібно для того, щоб реалізувати ти завдання, які ви ставите в проектному офісі реформ?

– За графіком проектів для більшості з них – це 2-3 роки, тому що армія велика, а бюджет держави невеликий.

Павло КАЗАРІН

<http://ua.krymr.com>

Слушайте нас
По будням
в 8:35 и 18:30
(киевское время)
средние волны
549 кГц
на сайте krymr.com

Radio Krymr. Realii – крымчане имеют право знать!
crimea.reality@gmail.com [f Radio Krymr. Realii AM 549 кГц](https://www.facebook.com/Radio-Krymr-Realii-AM-549-kGc)

«ВЕСЬ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД ПЕРЕЖИВАВ ЗА ДОЛЮ КОЖНОГО З ВАС...»

Президент Петро Порошенко зустрівся із війнами, звільненими з полону бойовиків у Луганській та Донецькій областях. «Весь Україна, весь Український народ переживав за долю кожного з вас, і сьогодні – справжнє свято для нас усіх», – сказав, звертаючись до звільнених, президент.

Президент підкреслив, що переговори про звільнення велились на найвищому рівні. «Де ви, нам було відомо, і ми кожен день цілеспрямовано боролись за ваше звільнення, як і за десятки, сотні українських бійців, яких ми не можемо знайти», – зазначив Глава держави. Він наголосив, що війну ще не закінчено. «Війна закінчиться тоді, коли останні герой повернуться додому, і коли останній клаптик української землі буде звільнений від окупантів», – заявив Глава держави.

За словами президента, дуже важливо, що майбутні захисники Вітчизни вчилися бойовому духу на прикладі герой, що повертається додому після надзвичайних випробувань. Присутній на зустрічі Олександр Михайлук провів у заручниках 9 місяців, Орест Петри-

шин – 8 місяців. «Я, як Президент і Верховний Головнокомандувач, і весь Український народ пишаємося вами. Дякуємо за те, що ви захистили Україну, захистили мир, за високий бойовий дух, і – ласково просимо додому», – сказав Петро Порошенко.

Президент також висловив вдячність тим, хто забезпечував звільнення, – представникам Об'єднаного центру при Службі безпеки України з координації пошуку, звільнення незаконно позбавлених волі осіб, заручників у районі проведення АТО.

У ПОЛОНІ ЗАЛИШАЮТЬСЯ 139 УКРАЇНЦІВ

Дев'ятьох українських героїв звільнили 29 жовтня з ворожого полону. Передача відбувалася у районі Щастя на Луганщині. Вперше в гуманітарній операції брали участь представники Міжнародного Червоного Хреста.

Список звільнених українців: Ширін Олександр, Попішук Володимир, Дмитренко Володимир, Бойко Іван,

Поліщук Дмитро, Ткаченко Сергій, Мухамедов Карат, Смагулов Роман і Михайлюк Олександр.

«Серед звільнених – 8 військовослужбовців, це – герой наших батальйонів, і одна – це цивільна людина. Операція зі звільнення громадян готовилася достатньо складно і давно. І ми щасливі, що українці будуть звільнені.

Замінена лялька

нування ведуться в основному поблизу лінії зіткнення.

Працюють представники зведеного загону ДСНС, до якого входять фахівці практично з усіх областей України.

НА ДОНБАСІ ЗНЕШКОДИЛИ ПОНАД ШІСТСОТ ЗАМІНОВАНИХ ГРАШОК, КНИЖОК ТА ІНШИХ РЕЧЕЙ

На території Донецької та Луганської областей з початку проведення антитерористичної операції вивільено та зневідожено більше 42 тис. вибухонебезпечних предметів.

Як передає кореспондент УНІАН, про це у Харкові повідомив голова ДСНС України Микола Чечоткін під час відправлення чергового гумконвою на Донбас.

«На сьогодні нашими підрозділами на території Луганської і Донецької областей вилучено та зневідожено понад 42 тис. одиниць вибухонебезпечних предметів, із них більше 600 одиниць – спеціально встановлені і замасковані під дитячі іграшки, книжки, інші предмети побуту», – сказав він.

За словами Чечоткіна, зараз роботи з розмі-

їнських військових вишів. Єжи Біжевські підкреслив, що НАТО відкрите до співпраці й завжди раде відгукнутися на пропозиції українського керівництва, допомагаючи інструкторами, тренерами, реалізуючи обмін досвідом. Він зауважив, що в рамках програми співробітництва в українській армії поступово запроваджуються стандарти НАТО, але для цього потрібен час, хоч вже є і певні досягнення.

Однак на генерал-майора справило негативне враження відвідання музеїв при військових вишах, де, як і раніше, зберігається дух радянського репресивного режиму. Вони представлені портретами тих, хто був частиною цього режиму. Тож необхідно вже позбавлятися такої спадщини і совкового мислення. Сергій ГОРИЦВІТ

(Продовження.
Поч. у № 34-44)

Глава 18.

НЕВЕСЕЛІ РОЗДУМИ
У НІЧНОМУ ПОТЯЗІ

Закінчивши роботу в штабі Чорноморського флоту і зібрали всі необхідні матеріали, наша оперативна група Міністерства оборони України вечірнім поїздом вийхала із Севастополя до Києва. З'явилася трохи часу для спокійного осмислення ситуації, що склалася, і подумати над завтрашньою доповіддю міністру про виконану роботу, про висновки і пропозиції.

А ситуація складалася кепсько. Російська Федерація проявила свою непоступливість і вперто намагалася трирати першість у наслідуванні спадщини радянської імперії. Через це Україна втрачала значні економічні ресурси. Всі активи Національного банку СРСР, золотий запас, валютний і алмазний фонди Москва ні з ким не хотіла ділити, як і будівлі посольств і консульств колишнього СРСР. Україна втрачала і значні військові ресурси, хоча щорічно протягом 70 років вкладала в них свою 16-відсоткову частку коштів на їхнє утримання. Проте Москва не хотіла ділити ні ракетні війська стратегічного призначенні, що дислокувалися на території України, тримаючи в себе скриньку з кодами для пуску ракет з ядерними боєвими головками, ні Чорноморський флот, що базувався в портах України. Це все робило Україну заручницею військової політики Москви, оскільки будь-які її агресивні дії проти третіх держав могли б викликати зворотні вогневі удары по місцях базування ядерних ракет, по портах і берегових військово-морських об'єктах на території України. Тим самим Москва прив'язувала до себе Україну невидимими путами свого зовнішнього впливу на міжнародні арені і робила її заручницею своєї зовнішньої політики.

Тож Україна, отримавши свою політичну державну незалежність, не перестала бути заалежною від рішення, що приймались у столиці метрополії радянської імперії — Москві, де окопалися вирощені комуністичним імперським режимом військово-політичні кадри і радянський генералітет, який не лише не покинув своїх московських кабінетів, а на планах ведення військової політики змінив лише слова «Радянський Союз» на слова «Російська Федерація», залишивши при цьому імперську суть своїх планів. Це яскраво засвітив епізод з намаганням Москви протягнути Військову доктрину оновленого СРСР у вересні 1991 року, яка за своїм задумом показала продовження агресивної політики Кремля. Таким чином, для держави Україна мало що змінилося ззовні, бо державна влада Російської Федерації успадкувала не лише своє місцезнаходження в Кремлі, а й за всіма ознаками саме в Кремлі почала формуватися нова імперська політика Росії. Ці мої здогадки у подальшому повною мірою підтверджую Військова доктрина Російської Федерації за авторством московського професора Олександра Дутіна, скерована на створення нової імперії «Євразийський Союз» через по-

глиняння Росією колишніх республік.

А тоді, ідучи у вагоні нічного потяга Севастополь-Київ і розмірковуючи над ситуацією, що склалася, я вважав, що звільнення від залежності від Росії стане можливим для України за наявності в керівництві держави твердої політичної волі, сформувати яку могли б лише стійкі патріоти України — люди твердої волі і твердих переконань.

— Та чи є такі люди у владі в Україні, — запитував я в себе, намагаючись углядіти їхні образи на тлі нічного вікна вагона. I першим на думку спадав образ В'яче-

словом, важко працювати на цій посаді, думав я, і мені пригадався епізод майже піврічної давнини, коли Верховна Рада запланувала заслухати доповідь нещодавно призначеної на посаду міністра оборони України генерал-майора авіації Костянтина Морозова щодо планів створення Збройних Сил України.

Мені не були відомі мотиви вибору на посаду міністра оборони саме цього генерала, який до цього ніде і нічим себе не засвітив, проте ходили чутки про його родинні зв'язки з Леонідом Кравчуком через його дружину. Так чи ні, але саме ця особа була призначена міністром оборони України, тож від сили її характеру, її досвіду, знань, переконань і патріотизму тепер залежав успіх оборонного будівництва в Україні.

Так-от, коли робота над доповіддю міністра була у розпалі, Костянтин Морозов раптом перестав з'являтися на Банковій, 6, де на той час

Віталій
ЛАЗОРКІН

готовий доповісти Верховній Раді, якщо це можливо, — на що Василь Васильович відповів: «Почекаємо ще трохи».

Нарешті Костянтин Петрович з'явився, і по виразу його обличчя можна було зрозуміти, що він перебував у депресії. Згодом я дізناєсь, що йому дошкутили образливі дзвінки від політичних противників, які закидали йому зраду партії, що його виковала як генерала, переходом на службу Україні. Інший би не звертав на це увагу, а така болісна реакція Костянтина Петровича свідчила про чутливість і вразливість його характеру.

Про це свідчили й інші епізоди з нашого тривалого спілкування з міністром. Так одного разу, напередодні Новорічного свята, коли я мав війти до Москви на черговий раунд переговорів, Костянтин Петрович покликав мене до кабінету, вручив мені номер телефону і попросив знайти у Москві його давнього друга та передати йому невеликий пакунок до свят. У Москві я зателефонував за врученням мені номером і домовився з чоловіком, який відповів на цей дзвінок, про зустріч на Київському вок-

залітав Костянтин Петрович, — як вони оцінюють мене на посаді міністра?

Оскільки в мене розмови з його друзями на цю тему не було, а я побачив по напруженому виразу обличчя міністра, наскільки це для нього важливо, то я відповів йому, мовляв, його друзі пишаються ним і бажають йому успіхів у роботі. Від почутого Костянтина Петровича розчливився до сліз. Він був окрієний, настрай піднявся і здавалося, що він може перевуати гори.

Але така вразливість характеру міністра заважала відіграти негативну роль, бо на його плечах — усес вантаж припиняє військово-політичних рішень, і він має бути неполітичним в їхній реалізації, бо помилки в оборонному будівництві сьогодні обернуться в майбутньому тяжкими втратами для нашого народу, — так розмірковував я, відвляючись у нічне вікно вагона, який вистукував по залишних рейках свою дорожню пісню. I в такт стукотінню коліс вагона мені згадалася рядки з одного вірша шанованого мною поета:

*«Труїли нашу землю,
винищували мову...»*

ДЕЯКІ СТОРІНКИ З ІСТОРІЇ ТВОРЕННЯ
ЗБРОЙНИХ СІЛ УКРАЇНИ

слава Чорновола.

Щодо В'ячеслава Максимовича, якого я знав особисто з 1988 року, то тут сумніву не було, — людина мудра, патріот з твердими переконаннями, справжній народний лідер!

Леонід Кравчук — людина мудра, вольова, без сумніву, смілив! Але чомусь закрадався сумнів: чи буде він достатньо твердим у вирішенні доленощих принципових питань, наприклад, повернення у власність України усього законного спадку імперії — чи то золотого запасу, чи то Чорноморського флоту. Сумнів базувався на думці, що Леонід Макарович є все ж таки вихованцем комуністичної державної системи — системи кругової поруки, де «своїх не дають», де «так, він — сучий син, але це наш сучий син», де рішення приймали вузьким колом довірених осіб, наділених владою, і не завжди на користь народу...

Під час роботи над пакетом військового законодавства і ведення переговорів з військовими питань я близько спілкувався з Василем Дурдинцем, Євгеном Марчуком, Костянтином Морозовим. Як на мене, Василь Дурдинець і Євген Марчук, без сумніву, були найкращими в команді державного управління, яку очолював Леонід Кравчук. Проте цього було недостатньо, важливо було мати ще таких людей і в військовому керівництві, — продовжував розмірковувати я, дивлячись у темне вікно вагона.

Костянтин Морозов, як на мене, був досить інтелігентною людиною, але м'якою та вразливою. Я вважав, що вразливість непримістима на посаді міністра оборони, який має бути твердим і послідовним при прийнятті рішень і контролі за їхнім виконанням. Людині, яка під впливом емоцій може змінювати

розташовувалася організаційна група Міністерства оборони. За роботою над доповіддю я навіть не помітив цього, але ситуація вимагала міністру уваження до розглядення деяких питань і зустріч з міністром була просто необхідна, бо строк доповіді у Верховній Раді наблизився. Тому під час чергової зустрічі в кабінеті Дурдинца, який відповідав за доповідь міністра у Верховній Раді, Василь Васильович запитав мене, де Костянтин Петрович, чому він уникає спілкування, адже скоро доповідь.

Я припустив, що, можливо, він здає попередню посаду, тому не з'являється.

— Віталію Іллічу, а ви не могли б його прискорити коліном під зад, бо таке ставлення міністра до Верховної Ради просто неприпустимо, — роздратовано промовив до мене Василь Васильович. Та я не знат, де можна було розшукати Костянтина Петровича, оскільки оперативний черговий 17-ї повітряної армії на мої запитання, чи немає генерала Морозова у штабі армії, відповідав, що немає.

Тим часом робота над доповіддю була завершена, схеми накреслено, а міністр не з'явився. Василь Васильович Дурдинець був дуже розгніаний, бо зривалися всі плани, тому я, зважаючи на всі обставини, сказав, що сам

зали перед моїм від'їздом до Києва. Так і зробили.

На Київському вокзалі до мене підійшла симпатична пара, — невисокі на зріст, гарно одягнені чоловік і зінкою. Я передав їм пакунок від Морозова, а жінка втягнула зі своєї сумочки і дала мені також пакунок у відповідь, за характерним булько-тінням якого я здогадався про його зміст.

Вони передали вітання Костянтина Петровичу, попрощалися і пішли.

Повернувшись до Києва і прийшовши на Банкову, я зайшов до кабінету міністра. Костянтин Петрович радом не зустрів, вийшов з-за столу і привітався. Я передав йому пакунок. Він обережно взяв його, сів за стіл і розпакував. В руках у нього я побачив пляшку вірменського коньяку, призначений для новорічного столу.

— Ну, розповій, про що ви говорили, — схвильовано

Іван Пазин

*А ми таки не вмерли,
щє силні і живі.
І смерть смерть поправши,
відроджуємося нині,
Глибокі в нас коріння
у просторі століть...*

Ці палкі рядки вірша народного поета Львівщини Івана Пазина, написаного ним ще у 1990 році, повністю відображали дух весни 1992 року і дух усіх пристрастей подій, що кипіли навколо нелегкого процесу історичного відродження Військово-Морських Сил України.

Постать цієї видатної особи — народного поета Львівщини Івана Пазина — варта того, щоб присвятити їй декілька окремих рядків.

Драматична доля цієї людини повною мірою уособлює в собі драматичну долю України, оскільки ступінь драматизму в долі обох виявилась залежною від наслідків діяльності державних мужів, якими не завжди можна було писати...

З Іваном Пазином ми познайомилися у Львові в січні 1991 року під час оформлення мене кандидатом у народні депутати від Народного Руху України по виборчому округу молодого промислового міста Новояворівська. У виборчому штабі Народного Руху у Львові, на проспекті Шевченка, 11, мені видали посвідчення кандидата в депутати і представили як мою довірену особу на виборах молодого структурного хлопчика років тридцяти, мешканця міста Новояворівська.

Він мешкав у Новояворівську і працював на виробничому комбінаті «СІРКА», добре знав місцевих мешканців, які у своїй більшості також працювали на тому ж комбінаті.

— Іван Пазин, — привітно відrekомендувався хлопець.

Його висока і струнка фігура та добре очі створювали, скоріше, образ ченця, соро-м'язливою людиною, аніж твердого духом політичного бійця, з яким можна йти до перемоги. За розмовою ми познайомилися близче, і я із здивуванням дізناєсь, що Іван пише вірші. Побачивши вираз моого обличчя, він витягнув місцеву газету і

показав мені надруковані в ній свої вірші.

Я звернув увагу саме на ці філософські рядки: «*Труїли нашу землю, винищували мову...*», які запали в душу. Після осмислення цих рядків, наповнених історичною правдовою про долю українського народу, я зрозумів, що цей простий на вигляд хлопець, дійсно, має місцею коріння і силу духу!

Я був радій, що доля звела мене з цим талановитим хлопцем і ще однією цікавою людиною, яку мені у виборчому штабі Народного Руху порекомендували разом з Іваном як другу мою довірену особу на виборах. Це був студент Львівського державного університету імені Івана Франка 26-річний Георгій Гонгадзе, трагічна доля якого через 10 років після цих подій дала Україні символ свободи та боротьби з тиранією влади.

Георгій народився 21 травня 1969 року в Тбілісі у родині грузинського дисидента і режисера Руслана Гон

(Продовження.
Поч. на 9-й стор.)

Одним із перших у грудні 2013 року Тарас рушив на Майдан підтримати народне повстання проти олігархічного фашистського режиму Віктора Януковича.

Під час Революції гідності Тарас Пазин був у первих лавах борців за справедливу Україну. Він брав участь у кривавому протистоянні з «беркутівцями».

На Майдані він написав на своїй сторінці в соціальній мережі такі зворушливі слова, що стали для нього пропоричими:

*У Києві, під Крутами,
із ворогами лютими
Зійшлися юні ратники,
хоробри і палкі.
А нині з неба синього
піснями лебединими
Вони до нас вертаються,
мов з віри років.
На площі Незалежності
ми пісню їх підхопимо
І сміло заспіваемо,
як і вони колись.
А якщо треба, станемо,
нескорені, хоч зранені,
І лебедями білимі
теж піднесемось ввис.*

З Майдану у складі добровольчої сотні вишивши на Донбас, де взяв участь у запеклих боях з ворогом — військами та найманцями Російської Федерації, яка розпочала війну проти України навесні 2014 року. Тарас Іванович Пазин був включений до особового складу 51-ї механізованої бригади, яка зупинила ворога під Іловайськом.

Та не оминула лиха доля родину Івана Пазина. В серпні 2014 року Тарас Пазин разом з іншими бійцями бригади через помилки військового командування АТО потрапили в Іловайський котел, де їх з «Градів» розстріляли російські війська. Там загинуло близько тисячі наших геройів, у їхньому числі і Тарас Іванович Пазин, військовослужбовець 51-ї механізованої бригади.

Цими рядками у цих своїх спогадах я схиляю голову перед подвигом українських військовиків, добровольців і волонтерів, що захистили Україну, схиляю свою сиву голову перед Тарасом Пазином та іншими героями, що ціною свого життя зупинили ворога на Донбасі і показали всьому світові силу духу Українського воїнства.

13 липня 2015 року народний поет Іван Пазин під час покладання вінків до монумента Героїв Небесної Сотні та загиблих в боях АТО на день 50-річного ювілею міста Новояворівськ у розмові із кореспондентом інформаційного агентства «ZIK» з тугою у голосі сказав, що йому дуже важко від того, що сина поруч немає. «Наш Тарас загинув за те, щоб інші діти щастливо зростали в Україні, щоб вони могли співати українських пісень, щоб держава Україна була вільною і багатою...» — сказав батько героя і на прохання юних учасників урочистості академії прочитав їм декілька своїх віршів.

Чи міг я подумати, повертаючись у нічному потязі з Севастополя до Києва, що через 22 роки Російська Федерація, продовжуючи тримати у Севастополі та Криму свою військову базу, без жодного пострілу у відповідь окупує цю територію суверенної держави Україна і в порушені усіх існуючих норм міжнародного права долучить Севастополь і Крим до складу Російської Федерації та розпочне криваву війну на Донбасі...

Аналізуючи процес оборонного будівництва за всі 24 роки незалежності України, я з упевненістю можу ствер-

джувати, що ця трагедія стала через брак у державному управлінні справжніх патріотів, які здатні були усвідомити національну ідею і реалізувати її, себто побудувати справжню Українську державу, не за назвою, а за своєю суттю, та створити надійну систему національної безпеки. Брак таких людей у державному керівництві України уможливив низку поступок Кремлю, що суттєво послабило її незалежність та її обороноздатність.

У Міністерстві оборони і в Генеральному штабі ЗС України також спостерігався брак фахівців-державників, безкорисних патріотів з необхідною оперативно-стратегічною підготовкою. Проте до вищої і середньої ланки керівного складу потрапило багато таких, які не особливо звертали увагу на моральні аспекти служби, що сприяло виникненню корупції у військовому середовищі. Так, наприклад, Костянтин Морозов не зумів розглядіти майбутнього корупціонера в особі полковника Юрія Прокоф'єва, начальника навчальної частини Київського інженерно-танкового училища, і, незважаючи на мое особисте застереження, призначив його начальником управління військової освіти та доручив проводити реформу військової освіти в Україні.

Через цю так звану реформу Україна втратила професійну військову підготовку офіцерів — військових організаторів бою. Натомість ми отримали руйну на теренах високоякісних наукових шкіл, які десятиліттями формувалися в вищих військових навчальних закладах України, що мали плавагу у військовому середовищі збройних сил багатьох держав світу.

Врешті, нам вдалося довести шкідливість діяльності Юрія Прокоф'єва і домогтися від президента Леоніда Кравчука відсторонення його від посади. Проте друзі не кинули Юрія Прокоф'єва напризволяще, і генерал-полковник Анатолій Лопата після зміни президентів та вгамування пристрастей навколо цього питання призначив його на посаду начальника Центрального науково-дослідного інституту Міністерства оборони.

Дехто тепер міг побачити, що і Юрій Прокоф'єв шанує своїх друзів-генералів та як з відчіністю буде їм дачі в селі Гореничі, що під Києвом, силами солдатів зі взводу обслуги інституту, майже щодня плануючи їхній війзд на службовому мікроавтобусі до місця будівництва цих «важливих об'єктів» на чолі з щілим прaporщиком.

Мені це дуже нагадало ті недалекі часи, де панував такий самий порядок взаємовідносин генералітету, — Радянську армію, де корупція зашкалювала! А ми, першої прохідці створення національної армії, виявилися ідеалістами, мріючи весь негатив взаємовідносин у Радянській армії залишили поза межами Збройних Сил України.

З призначением Президентом України Леонідом Кучмою Валерія Шмарова, колишнього директора Жулянського військового заводу, на посаду міністра оборони, оборонне будівництво втратило свій пріоритет в Україні, а Центральний науково-дослідний інститут Міністерства оборони перешов на виконання оперативних завдань з наукового обґрунтування прийнятих міністрам

рішень. Період перебування Валерія Шмарова на посаді міністра оборони України увійшов в історію під назвою «шмаровщина». Деякі «стратегії» під керівництвом Миколи Пальчука, який прибув в Київ з Далекого Сходу ще полковником і в Україні виріс до генерал-лейтенанта, розробили свою нову структуру Збройних Сил України, яка складалася з керівництва у Києві і семи оперативно-тактичних командувань. Як на мене, ця схема відображала давнішні плани Москви щодо ліквідації в Україні трьох військових округів і штабів армій для послаблення обороноздатності України, про що я дізнявся ще у січні 1991 року під час розмови з народним депутатом СРСР Віленом Мартиросяном. На недоліки цього проекту я вказував особисто Миколі Пальчуку з самого початку, коли побачив це на карті, з якою працювали генерали середовища. Так, наприклад, Костянтин Морозов не зумів розглядіти майбутнього корупціонера в особі полковника Юрія Прокоф'єва, начальника навчальної частини Київського інженерно-танкового училища, і, незважаючи на мое особисте застереження, призначив його начальником управління військової освіти та доручив проводити реформу військової освіти в Україні.

Національної свідомості України, врешті, домоглася усунення і самого Валерія Шмарова з посади міністра. Був резонансний суд, в якому опонентами міністру виступили Левко Лук'яненко, Герой України, Віталій Карпенко, редактор газети «Вечірній Київ», та інші наші активісти. Навіть вийшла повна хронологія цього суду окремо книгою.

А я трохи раніше, незадовго перед цими подіями, з сумом побачив, що вся моя робота над створенням Збройних Сил України потрапила до чужих рук, і оборонне будівництво пішло не за науково обґрунтованими планами, а в ручному режимі управління, тому я в кінці липня 1995 року зайшов у призначальної міністра оборони України Валерія Шмарова, взяв у чергового аршук паперу й у розpacії написав на ім'я міністра рапорт на звільнення з військової служби, мотивуючи це тим, що не хочу брати участь у розвалі Збройних Сил України, які я створював. Підписав цей рапорт, попросив передати його міністру та пішов геть. Так завершилась моя військова служба.

У жовтні 1995 року я пішов на вибори кандидатом в депутати Верховної Ради України

СЕРДЮК
Володимир Георгійович
Київ, 2013 рік

Водночас мій однокурсник по Київському вишому інженерному радіотехнічному училищу Сердюк Володимир Георгійович, полковник, заступник начальника КВІРУ ППО з науки, добре знаючи мої організаційні здібності, запропонував мені взяти участь у створенні нової установи — Національного агентства з питань інформатизації при Президентові України (НАІ). Указ про створення НАІ був уже підписаний, і я погодився. Спочатку я був призначений на посаду начальника відділу, а згодом став начальником Управління міжнародного забезпечення інформатизації.

Полковник Володимир Сердюк посаду заступника з наукової роботи начальника Київського вишому інженерного радіотехнічного училища ППО поєднував з посадою начальника кафедри зовнішніх траекторійних вимірювань, яка готувала фахівців для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україні. Та в ситуацію з благословенням міністра оборони України Костянтина Морозова втрапила так звана реформа, яку виникала для системи Протиракетної і Протикосмічної оборони. В Росії таких фахівців не готували, а попит на них був значний, тому це надавало певну перевагу Україн

«БІКІВНЯ – ТЕРИТОРІЯ ПАМ'ЯТІ»

30 жовтня у Національному історико-меморіальному заповіднику «Біківнянські могили» за підтримки Міністерства культури відбувся захід «Біківня – територія пам'яті».

«Україна, як ніколи, потребує того, щоб «територія пам'яті» про Біківню та інші злочини тоталітаризму ширилася усією країною, бо від знання про минулі залежить усвідомлення українцями самих себе, своєї політичної та культурної самодостатності. Жертви біківнянської трагедії заслуговують не лише наувчення їхніх імен на меморіальних стінах, більш глибоке й ґрунтовне наукове дослідження, а й представлення в експозиції майбутнього музею, який має постати на території заповідника», — сказав генеральний директор Богдан Біляшівський.

Під час заходу також виступили голова Департаменту охорони культурної спадщини Міністерства культури Яків Діхтар, дисидент, колишній політ'язень, член Української Гельсінської спілки Олесь Шевченко, редактор серії «Реабілітовані історією»

Роман Подкур, дослідник історії Біківні Андрій Анонс, поет Сергій Пантюк, провідні українські науковці та представники громадськості. Також учні середньої загальноосвітньої школи № 60 міста Києва «Росток» прочитали вірші представників «Розстріяного відродження».

У рамках заходу було презентовано інформаційні банери, які висвітлюють історію злочинів,

скроєніх комуністичною владою в Україні та на Кіївщині в період 1937–1941 рр., обставини створення й функціонування спецділянки НКВС УРСР у біківнянському лісі та віднайдення й оприлюднення правди про репресії тоталітарної доби та віхі становлення заповідника.

Крім того, присутні пошанували пам'ять розстріляних покладанням квітів до Міжнародного меморіалу жертв тоталітаризму.

<http://mincult.kmu.gov.ua>

У МОСКВІ ВІДКРИВСЯ МУЗЕЙ ІСТОРІЇ ГУЛАГУ

У п'ятницю, 30 жовтня, у День пам'яті жертв політичних репресій, у російській столиці відкрився Музей історії ГУЛАГу, повідомляє Радіо «Свобода». Він містить документи, підписані Сталіним, у яких йдеється про вислання тисяч людей до таборів.

Виставка також дозволяє відвідувачам побачити близько 100 нещодавно оприлюднених інтерв'ю з родичами жертв.

«У СРСР терор заперечувався упродовж тривалого часу навіть на родинному рівні, забуття було єдиним способом вижити. Ми не можемо заперечувати історію», — говорить Людмила Садовникова, яка створила аудіовізуальну експозицію.

30 жовтня у Росії згадують жертв політичних репресій. Жалобні заходи пройшли у десятках міст цієї країни. Розстрільні списки читали у

Санкт-Петербурзі, Тулі, Воронежі, Твері, Рязані, Єкатеринбурзі, Архангельську, Пскові, Томську. Історики заявляють, що число безпосередніх жертв сталінських репресій кінця 1920-х – початку 1950-х років обчислюється мільйонами.

У серпні 2015 року уряд Росії затвердив Концепцію державної політики щодо увічнення пам'яті жертв політичних репресій. У документі за підписом прем'єр-міністра Росії Дмитра Медведєва говориться про непропустимість спроб «виправдати репресії особливостями часу або взагалі заперечувати їх як факт історії».

Водночас тільки у 2015 році за погодженням із чиновниками у Росії було встановлено шість нових пам'ятників Сталіну. А згідно з опитуванням, проведеним у березні цього року «Левада-центром», майже половина росіян (45%) вважають, що жертви, яких називав радянський народ усталінську епоху, були вилучані «великими цілями і досягнутими результатами».

Чи не тому репресії тривають і далі?

Фотографії жертв сталінських репресій, Москва, 30 жовтня 2015 р.

ОТЖЕ, «УМА» ТАКИ ТРЕБА?

Представники прокремілівських рухів НОД і SERB напали на літнього активіста Володимира Іонова, який стояв в одиночному підті біля Історичного музею, повідомляє «ОВД-Інфо».

Іонов тримав плакат з текстом: «Путін есть – ума не надо». До нього підійшов представник НОД, відомий як Гоша Тарасевич, і став питати, навіщо він ображає тих, хто голосував за Путіна, а потім почав пояснювати, що текст на плакаті підпадає під статтю 319 КК (образ представника влади). Після цього Іонова облили фарбою й обсипали чимось, схожим на борошно. Нападники відібрали у нього і порвали плакат зі словами: «Так буде з усіма, хто ображає Путіна, ображає Росію».

Іонов на цей час перебуває під судом за звинуваченням у неодноразовому порушенні порядку проведення публічних заходів. Більшу частину звинувачення склали випадки стояння в одиночних пікетах.

Історія і сучасність

СВЯТИЙ ДМИТРО ЗАСТЕРІГАЕ ДІВЧАТ

Дні Святого великомученика Дмитра, якого християни східного обряду вшановують 8 листопада, передує Переддмитрова субота – перша перед святою. Вона вважається великою поминальною за усопими.

Цього дня у церквах неодмінно відправляються і відправляються запукоїнні богослужіння. Жінки ще напередодні суботи пекли калачі та роздавали частинки біля храмів убогим, дітям-сиротам, калікам, подорожуючим старцям, що постійно відвідують святі місця, і просили, аби ті молилися за їхніх померлих родичів. Обов'язковим було відвідування могил, на яких не рідко справляли «гучні» трапези, від чого церква застігає. Воно вважається поминальним.

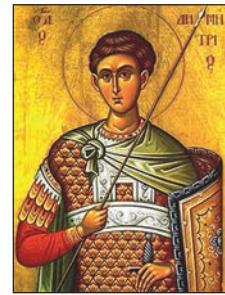
Про Святого Дмитра відомо, що за християнське віросповідання він був кинутий до в'язниці у Солуні і жорстоко стражений – заколотий списами. Це сталося близько 306 року. Через стірок його тіло віднайшли, і воно виявилось нетлінним та розповсюджувало пащої, мироточив. У церквійній і народній традиціях його день також вважається поминальним.

Хоча восени весільна пора тривала зі свята Покрови (14 жовтня) до Михайлова (21 листопада), однак після Дмитра вона наче йшла на спад. Тому цей свяty застерігає дівчат: «Тільки до Дмитра дівка хитра (може ще перебрати парубками), бо на Михаїла вже піде заміж навіть за попихайла».

За фенологічними спостереженнями, Святий Дмитро приносить зиму. Втім, якщо цей день без снігу, то зима не скоро настане. Замерзла земля і дме холодний вітер – не чекай снігу до Нового року. Випав сніг – увесь листопад буде холодним і морозним.

Інші народні прогнозичні прикмети стверджують:

- Якщо на Дмитра дощ, то на Введення (4 грудня) снігу буде по коліна.
- У день Святого Дмитра сніг – на Великдень також буде сніг; нема снігу – Великдень буде сухий.

ПРЕПОДОБНИЙ НЕСТОР ЛІТОПИСЕЦЬ

9 листопада – не тільки українські православні християни, а й усі, хто не байдужий до рідного слова, вшановують Преподобного Нестора Літописця, творця «Повісті временных літ...». Отже, ідеться навіть не про церковний календар. Адже цей святитель, достойник – світоч нашої національної духовної культури, української словесності та історіографії; він – «позаконфесійний».

Преподобний Никон, чернець Києво-Печерського монастиря, народився у Києві 1056 року. Коли йому виповнилося 17 років, прийняв чернечий постриг, а через деякий час був висвячений на ієродиякона. Відзначався ретельним виконанням чернечих обітниць, строгим постом, смиренням, багато працював. 1091 року у сані диякона відкрив мощі Преподобного Феодосія Печерського.

Безперечно, Нестор Літописець був одним з найосвіченіших представників свого часу. Крім богословських наук, добре знову історію та літературу, грецьку мову. Мав неабиякий літературний хист і талант історика-дослідника.

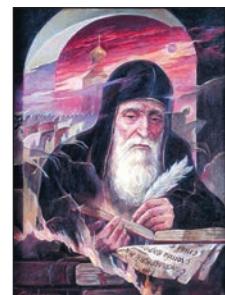
До сьогодні збереглися його описи життя та мучеництва Святих князів-братів Бориса і Гліба, життєпис Феодосія Печерського. Йому приписують авторство оповідань про початки функціонування Києво-Печерського монастиря та перших ченців, які проживали і служили Богу в цій обителі.

Нестора Літописця (попри спірність питання; наприклад, гіпотеза Михаїла Грушевського і кількох інших учених про авторство Никона) вважають автором «Повісті временных літ...», над якою він невтомно працював 20 років, завершивши у 1113 році. Цей твір – надзвичайно цінне історичне джерело стародавніх часів. Літопис доведено до подій 1110 року.

Свій звід Нестор складав на основі раніше створених літописів, архівних матеріалів (хронік), народних переказів та оповідань, додавши опис сучасних йому подій та їхню власну оцінку, використав елементи публіцистики, актуалізував багато суспільних проблем, зокрема, єдності руських земель під началом Києва, братолюбства.

Під час роботи над «Повістю...» Нестор Літописець збирав джерела в різних місцевостях. З цією метою 1097 року побував у Володимирі-Волинському, у Зимненському Святогірському монастирі, де міг переписати Волинський Літопис, який увійшов до «Повісті...» майже без змін.

Помер Преподобний Нестор Літописець у 1114 році. Тіло достойника поховали у Близких (Антонієвих) печерах Києво-Печерського монастиря.

ПАРАСКЕВА-П'ЯТНИЦЯ

До Святої Великомучениці Параскеви-П'ятниці, яку у східних церквах вшановують 10 листопада, християни моляться, насамперед, за зцілення від важких недуг. Вона оберігає сімейне благополуччя і щастя, виконує роль Берегині. А ще Святу Параскеву-П'ятницю вважають покровителькою води.

Бували випадки, що її образ якимось дивом з'являвся над джерелом або колодязем, від чого вода відразу набувала цілющої сили. Тому подекуди ікону Святої Параскеви-П'ятниці можна побачити біля джерела чи над криницею. І тепер збереглася назва – Параскевине (Паращине) джерело.

З церковної історії відомо, що у III столітті в Римській імперії жила одна доволі заможна родина. Чоловік і дружина були християнами, але відкрито визнавати свою віру вони не могли, бо в часи переслідування християн на них чекала неминуча смерть. Сім'я часто згадувала історію з життя Ісуса Христа, які прочитала в Євангеліях, а шоп'ятниці, в день Його смерті, строго постіла і весь свій вільний час присвячувала служінню близіннім. П'ятниця стала для них особливим днем у житті.

...Минали роки. І ось у подружжя народилася дитина – прекрасна дівчинка. Вона з'явилася на світ Божий саме у п'ятницю. Тому її назвали Параскевою, що в перекладі й означає П'ятниця.

З дитинства Параскева прагнула бути доброю християнкою. Вона хотіла, щоб якнайбільше людей дізналося про Спасителя, Його науку і прийняло християнство. Коли ж померли батьки Параскеви, дівчинка роздала своє майно і кошти убогим, не обділила сиріт, а сама почала мандрувати краєм і проповідувати Євангеліє.

Тоді багато знатних та заможних людей Римської імперії, слухаючи Параскеву, її пристрасні проповіді, навернулися до Ісуса Христа і кардинально змінили своє життя, раз по раз позбавуvalи гріховності. Однак це не сподобалося правителю-язичнику. Він звелів привести Параскеву на суд. Спочатку вмовляннями, а потім погрозами дівчину змушували зректися Христу і принести пожертву язичницьким ідолам. Але Параскеву рішуче відмовлялася так вчинити і мужньо віддала своє життя за Христову віру. Церковні перекази стверджують, що це сталося в п'ятницю.

Колись майже в кожному християнському домі були ікони Святої Параскеви-П'ятниці. У багатьох містах і селах будували храми на її честь. Знахарі зверталися до неї у молитвах, аби скріпити силу цілющого зілля.

Підготував Тарас ЛЕХМАН

КІЛЬКІСТЬ ПРИХІЛЬНИКІВ ІДЕЇ ВІZNATI BOROTЬBU OUN-UPA ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇNI PEREVIЩILA ПРОТИВНИКІВ

Згідно з результатами дослідження, проведеного Соціологічною гру

«СУДЯТЬ НЕ САВЧЕНКО, А БАЖАННЯ УКРАЇНИ БУТИ НЕЗАЛЕЖНОЮ»

Лауреат Нобелівської премії з літератури Світлана Алексієвич розповіла, що продовжує підтримувати українську льотчицю Надію Савченко. Раніше письменниця, зокрема, назвала викраденням арешт української льотчиці і зажадала її звільнення. Алексієвич також розповіла про характер Савченко і розтумачила свою заочну полеміку з Президентом Білорусі Олександром Лукашенком.

— Звісно, Надя знає про війну більше, ніж я, хоча я прослухала сотні розповідей про війну і сама була на війні в Афганістані. Та війна, яку я бачила, — це все—таки не так глибоко, це не порівняти з відчуттями Наді, оскільки вона брала участь у багатьох війнах. Такі її характеристики, як колись у Надії Дурової, зажадала саме такої форми реалізації себе. Надя — дуже сильна, дуже цікава людина, дуже незвичайна жінка, незвичайна для нашого часу, і за це її мстяться. Насамперед, її мстяться чоловіки, звичайні чоловіки, які зовсім не здатні побачити жінку, рівну собі, вищу за себе. Жодних доказів її провини немає, її провіна лише в тому, що вона захищала свою Батьківщину. Вона сама зважилась на такий вчинок, ніхто її на війну не посыпав, це не було якимось службовим завданням — це був поклик її серця.

Я часто собі казала, що, напевно, не здатна була би зробити те, що зробили мої герої. Наприклад, тягти пораненого чоловіка близько ста кілограмів, тягти його на собі, коли в тобі балетна вага, як мої герої говорили. Не знаю, як могла би стріляти, бачити кров... Надя це все змогла зробити. Я не стріляла, я бачила убитих лише один раз, і це стало для мене великим потрясінням. А Надя доторкнулася до цього людського неподобства. Війну давно треба прирівняти до людоїдства: надворі XXI століття, а люди все ще вирішують свої суперечки на тому рівні, коли вони носили шкури звірів. Єдина різниця в тому, що раніше вбивали кійками, а зараз величезна різноманітність зброй, але все одно ми живемо у варварський час. Я переконана, що воювати потрібно з ідеями, а не з людьми. Надя знає про війну набагато більше за мене, про людську природу вона знає більше, як і взагалі про те, яка страшна і красна людина.

— Ви, напевно, стежите за перебігом судового процесу над Савченко. У Вас є бодай крихта ідеалізму, — скористається Вашим словником, — щодо результату цього суду? Чи Ви вважаєте, що результат його вже визначенений?

— Ні, я думаю, що питання відкрите. Безсумнівно, це — політичний процес: судять не Надю, а Україну, судять бажання України бути незалежною, почати свое життя. Тому які можуть бути ще політичні виверти, кого на що можуть помінятися, як усе це буде — абсолютно не зрозуміло. І в Білорусі, і в Росії життя влаштоване на феодальному ладу, воно залежить від прямих правителів.

— Уже місяць Ви — всесвітньо відома письменниця. Як Ви себе відчуваєте з цією новою, в хорошому сенсі, зброй

ю, адже трибуну Нобелівського лауреата можна використовувати в найрізноманітніших цілях?

— У цілому, звісно, як я писала, так і далі писатиму. Постараюсь, щоби з того, що я пишу, можна було витягти не ненависть, а любов. Але от у випадку з Надею — що ми можемо робити? Я підписувала листи на її захист, я отримала запрошення від Президента України Порошенка приїхати до Києва. Я, звісно, приїду, тільки — не в мене з'явиться така можливість. Звісно, ми будемо говорити про Надю, але я і так готова про неї говорити на кожному розі. Але ви ж розумієте, в якому життєвому колі ми перебуваємо: ти можеш бути хоч тричі лауреатом Нобелівської премії, але не можеш перебити найпримітивнішу людську думку, найпримітивнішу політичну думку... За останні тижні я підписала достатньо подібних листів, і я завжди підписую їх із відчаем і почуттям безпорадності. Єдине, на що я сподіваюсь, — можливо, правда Окуджави з його «візьмімося за руки, друзі!». Таким чином ми зберігаємо самих себе, зберігаємо почуття гідності тих, за кого заступаємося. Вони відчувають, що вони не самі. А ми тільки можемо збільшити, розширити це наше коло, можемо тільки сказати, що нас не так мало.

— Ваше нове становище зобов'язує Вас вступати у пряму полеміку з дуже впливовими людьми. У Вас уже з'явився такий досвід: Олександр Лукашенко скопатку привітав Вас із нагородою, а потім розкритикував за відсутність патріотизму, як Президент Білорусі його розуміє, і Ви відповіли. Будь-які Ваши слова тепер — не просто слова письменника, вони мають більшу суспільно-політичну вагу. Ви це відчуваєте, Світлана Олександрівно, Ви готові до цього?

— Я зрозуміла, що зі словами мені треба бути обережнішою, без революційної піхи. Письменники часто можуть дозволити собі розкіш говорити недбало. У мене, напевно, вже цієї розкоши не буде. Треба серйозніше і точніше формулювати те, що я хочу сказати, більше думати над тим, що я хочу сказати. Що стосується Лукашенка, я дуже шкоду, що у дуже важкий для Білорусі час ми говоримо про щось не те. Мені дуже шкода, що так стається. І влада, і письменники повинні не те щоб показувати шлях — сьогодні майдануте настільки невизначене, що важко говорити, що хтось із нас точно знає шлях, але потрібно зберігати в собі людину.

— Чи не збираєтесь Ви їхати з Білорусі?

— Ні, не збираюсь. Я не пойду з Білорусі. Це — моя країна, мої люди, я хочу жити з ними, я хочу жити тут.

Андрій ШАРИЙ

Радіо «Свобода»

СУД НАД САВЧЕНКО: ЛІНГВІСТИЧНУ ЕКСПЕРТИЗУ РОБИЛИ... В АТОМНОМУ ІНСТИТУТІ

У вівторок суд у справі Надії Савченко з самого ранку був зайнятий за слуховуванням результатів експертіз.

Один з адвокатів льотчиці Микола Полозов у своєму Твіттері (https://twitter.com/s48.ru.wprx.com/Moscow_advokat) написав, що почеркознавча експертіза відомого «блокнота

Савченко», в якому вона нібито «вела хроніку» своїх «злочинів» на окупованій частині України, дійшла висновку: ці записи робила не Савченко, а хтось інший.

«Ще одна почеркознавча експертіза зроблена в інституті ФСБ. І знову у висновках — не Савченко», — згодом написав адвокат.

Але найбільш знаковим моментом сьогоднішнього засідання стало те, що «комплексну психолого-лінгвістичну експертізу Савченко за мотивами її допути як свідка в готелі «Євро», як виявилося, проводила професор Обнінського інституту... атомної енергетики.

«Ця експертіза — той страшний випадок, коли лінгвістичне дослідження проводять фізики-ядерники», — написав Полозов...

Наступне судове засідання у справі Надії Савченко відбудеться 9 листопада.

психологическое образование, стаж работы по специальности 53 года, в том числе экспертный стаж с 1994 года.

Лингвистическое исследование проводилось Ушаковой Юлией Юрьевной, профессором Обнинского института атомной энергетики — филиала Федерального государственного автономного образовательного учреждения Высшего профессионального образования «Национальный исследовательский ядерный институт «МИФИ» (ИАТЭ НИЯУ МИФИ), доктором филологических наук, имеющей высшее филологическое образование, стаж работы по специальности 30 лет, в том числе экспертный стаж с 2005 года.

Права и обязанности, предусмотренные ст. 57 Уголовно-процессуального Кодекса Российской Федерации, разъяснены. Об уголовной ответственности по ст. 307 и ст. 310 Уголовного Кодекса Российской Федерации предупреждены:

ГАЛАКТИКА

МАРІУПЛЬСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

На военном новеньком

мундире

За убитых жителей села...

Больше всех печалится о мире

Мать-Россия.

Как же ты могла

Беззащитных женщин

и детей

Трупами усеять это поле?

«Вы хотели воли?

Вот вам воля»

От осатанелых палачей».

Олена Шуба народилася 1962 року в Маріуполі, пише вірші російською й українською мовами. Вона закликає молитися за Україну:

«Свистят снаряды,

льется кровь...

Гнев, словно скжата

пружина...

Я слышу в сердце Божий зов:

«Молись, молись за Украину!»

Людмила Єрмолаєва народилася в 1945 році в сім'ї військовослужбовців у Тбілісі. У 4-річному віці вступи-

Галактика поэзии

ла в перший клас української школи. Все життя пропрацювала медсестрою.

Пише вірші російською й українською мовами. Вірш «Ностальгія» Людмила Єрмолаєва присвятила видатному українському письменнику Володимиру Винниченку.

Валентина Попова народилася на Дніпропетровщині за місяць до Перемоги. Дитинство юність провела на Донбасі. Вже майже півстоліття живе в Маріуполі. У вірші «Навіки разом» Лариса Козлікіна докорія кремлівським можновладцям і висловлює впевненість, що єдність українського народу буде запорукою нашої перемоги:

«Сім десятків літ тому назад

Разом святкували перемогу...

Чи ж тепер,

наш псевдостарий брат,

Перебігли ми тобі дорогоу?

Зовні ти великий, та в собі

Ще таку мізерну душу криєш.

От і пнешся знищти на тні

Тих, кого нікік не зrozуміш.

Як до волі стежка нелегка

Нас з'єднає думою одною,

То й кордону смужечка тонка

Стане неприступною стіною».

У прифронтовій Попасній Лариса Козлікіна написала вірш «Про Донбас», де зазначає:

«Грады», «Ураганы» или «Буки»

Русские имеют имена.

Не смолкнут

перестрелок звуки,

Я — дитя війни, и вновь війна.

Новые приходят поколения

В этом мир

под грохотом канонад.

Сколько им отпущенено

мгновений

Междуд воин. Иконостас

наград

и чарівна країна

Віками омріяна, сильна, єдина.

Підтверджать і Крим,

і Донбас, і Карпати.

Ми всі — українці,

і нас не здолати!»

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

м. Ірпінь

вопо за заду их и удары. Цель не в выгоде, не в наживе, как надеется средний слой. Чтоб боялись тебя чужие — бей своих; чтоб боялся свой — бей чужих. Никто не мешает. Как священный жук скарабей, из навоза лепи свой шарик

Валентин Бут, представник одного з найдавніших козацьких родів в Україні, народився 22 грудня 1957 року на Сумщині, в невеличкому місті Білопіллі, в тому самому, де народились, жили певний час Сашко Кандиба, більш відомий, як Олександр Олесь, Казя Малевич, Антін Макаренко і ще багато чудових людей. Після навчання в Сумському педагогічному інституті імені все того ж А. Макаренка (факультет іноземних мов) перебрався з сім'єю до Криму, де й працював учителем протягом майже тридцяти років.

Перші літературні спроби належать до 90-х років минулого сторіччя. Публікації перших віршів автор завдячує «Кримській світлиці». В подальшому з'язок з нею не припинявся. Суворі будні життя, щоправда, внесли свої корективи, тож замість віршів писалися здебільшого публіцистичні матеріали. На початку дев'яностих переклав дві книжки з польської — «Під вітрилами і на швартовах» («Pod żaglami i na cumach», Warszawa, KAW 1978.В) Євгеніуша Мочидловського та «Дорога на Гори» («Droga na Gory», Iskry, 1974) Кшиштофа Барановського. На жаль, жодне українське видавництво не зацікавилось тією темою.

У 1999 році з ініціативи поета Ореста Корсовецького в Чорноморському вийшло перше число альманаху «Прекрасна Гавань». З 2000 року, на запрошення чудової кримської поетеси Світлани Коношенко, редактора «Гавані», долучився до колективу авторів, публікується в альманасі донині. Крім «Прекрасної Гавані», його вірші публікувались у різний час в альманахах «Ліра Боспора» (Керч), «Междуречье» (Курськ). З 2012 року приєднався до спільноти «Клубу Поезії» журналу «Дніпро» та міжнародного сайту письменників «Authopnomy» від британського видавництва «Harrap&Collins», де його повісті «Escape» та «Wade Through the Dark» на початку квітня цього року отримали відзнаку, досягши поліції видавця. На початку 2014 року видав власним коштом книжку-дослідження «Павло Михнович Бут — Лицар Зрадженії Волі».

Валентин Бут запрошує читачів «Світлиці» на свої авторські сторінки: <http://www.poetryclub.com.ua/author.php?id=15377>

<https://www.facebook.com/Valentine-But-396044557271113/?ref=hl>

<https://www.goodreads.com/user/show/3194880-valentine-but>

Сьогодні читачам «Кримської світлиці» автор пропонує добірку віршів, написаних у різні роки.

Валентин БУТ

ВЕСНА НА ТАРХАНКУТИ

* * *

I знов весна, і знову дмуть вітри,
I б'є прибій в твої скелясті груди,
О, краю мій безкрайній степовий,
Мої долі краю, Тарханкуте!

Що час тобі? — Як воля степова,
Татарськими чамбулами майнула,
Він на курганах сивих спочива,
Він тінь шуліки в полісі заснулі.
О, Тарханкуте мій непоказаний,
Ти, мов шипшини квіт
біля дороги,
В чеканні змін. Грядуть дощі рясні,
Що змиють твої біди і тривоги.
Квітень, 2004

ДІАЛОГ

«Бунтарський дух,
що в тисячах згорань
Щоразу воскресає Фенікс-птахом...
А Ти, Людино, в мить протистоянь
Добра зі Злом — зреєшся свого Я?
В ім'я чого готова Ти на плаху?»

(Наталія Крісман, «Непокірні»)

Нізащо не зреєш!

Я вигострив його,
Мов шаблю, що від прадіда і діда.
Вам може сиве лезо те повідать,
Як віддавали пращура мого

І раз, і вдруге кату добри люди

За те лиш, що не зрадив сам собі

І сподівався ще в своїй добі —

У час зневіри, розбратау, облуди

Для Краю роздобути кращу долю,

Бо що ж за доля дібрати ярмі —

Вже краще скласти голову в борні.

А Край тоді впрягали у неволю.

А добри люди (вони й нині тут)

Допомагали зайдам те робити,

Бо, що та воля —

ні кожух пошити...

Візьмеш із неї пшик та суєту...

Чи пам'ятають пращура мого,

В краю, який ще зветься Україна,

Та дуже вже нагадує руйну?

Чи є наука людям із того?

А Край, між тим,

мов торба із горба,

Вже котрий рік все котиться

в болото

І кліпає, мов імпотент холодний,

І влада, й недовлада, і юрба...

Не жити — виживати (ось де суть!)

Навчились ми, сковавши

за завісу

Із самозречень, лжі та компромісу,

Тож вурдалаки й далі крівцю суть...

Ось same через це, поетко мила,

Я не зреусь нізащо свого Я,

Бо це — мій світ, мій Край,

моя сім'я,

Це — пам'ять роду, гідність,

чесь і сила.

Зректись того і разом перейти

В безликий стан

бліскучого нікчем'я?

Зйті в пігмейсько-яничарське

плем'я?

Щось інше мала на увазі ти...

27.03.2013

БЕЗМОВНОМУ КОДЛУ

О, мово багатостражданья,

Все правлять по тобі тризну —

По тобі — в віках опальній,
Пророслій крізь соцреалізми,
Вилучений із науки,
Зі світу тонких технологій,
Виставленій попід руки
З життя — не втрапляє у ногу.
Віхана в останній притулок,
Що звється Художнє Слово, —
Осі він, Іуди цілунок,
Мила моя, калинова!
Можеш отут співати
Давні пісні про Галю,...
Можеш жалі засівати...
Сльози втираєш, скрипалю?
Вішквар же веселої, брате,
Бо ось-ось терпель урвється...
Може ж, таки горбате
Кодло іуд скаменеться?

10.11.2013

ЧЕСТЬ

«Не пощастило нашому народу.
Дав Бог сусідів, ласих до нашестя.
Забрали все — і землю, і свободу.
Тепер забрати хочуть вже і честь»

(Ліна Костенко)

Ні, не забрали. Наше й досі з нами,
Так само, як свобода, гідність, честь.
Немало ми пережили нашестя,
А й досі можемо пишатися синами.

Отими, хто в блокованім Криму,

Стоять в очікуванні

штурму гарнізонів,

Честь не бруднить,

не спорють погонів.

Шанс дипломатам, уряду — кому?

А в Києві готуються до свята —

Святе читати Шевченкові вірші...

Чи сам Шевченко

так би согрішив —

Курити фіміам, як палять хату?

04.03.2014

МЮНХЕНСЬКІ АСОЦІАЦІЇ

Весна нарешті. Як чекав її!

Уранці в небі гуси гелготіли,

Немов комусь повідати хотіли

Про березневі радощі свої.

Їх радість зрозуміла хоч кому,

Але сьогодні інші йдуть процеси,

Адже свої «законні інтереси»

Новий адольф застоює в Криму.

Мов гицель, що заклав

за комірець,

Удерся в хату до свого сусіда,

А вулиця немов того ї не віда,

Стурбованість висловлюють...

Капець!

Щось Мюнхеном запахло у ці дні —

Той дух адольфу

паморочить мізки,

Зухвалість за безкарністю —

так близько!

Безчестям не уникнути війни...

08.03.2014

КУРС ГРИВНІ

Стабільного курсу

гвалтованій гривні?

Ви що там — блажені?

Не будьте наїvnі.

Петрусь безгрош'ям

страждав ці роки?

Без неї вже витягло б ноги —
Все ще напівлобосе?
Влада ж убога,
Попри страшне навантаження

На Край, на знедолений люд,

Знову пустилася в блуд —

Ділить якіс повноваження...

Буде вам суд!

Плодять міністерства нікчемні

Та граються в РНБО —

Що скажеш, нещасна вдова?

Чи знайдеш слова якіс чемні?

Крикнеш «Браво»?

Одумайтесь, врешті, нездари!

Годі ганьбити наші рід,

Бо слози нещасних сиріт

Свинцевим дощем вас ударять.

Дош на порі!

23.12.2014

ДІДОВІ МИКОЛАЮ

ДУМА ПРО ЧЕРНІГІВСЬКОГО «СВІТЛИЧАНИНА»

Цього разу я точно знов, що мене у Щорсі не чекатиме Павло Семененко. Причина банальна: ще на початку вересня, втомившись від земних справ, філософ, мрійник і невтомний пасічник пішов у засвіти. Що ж, таке трапляється навіть із значно молодшими людьми, а засновнику щорського Руху все-таки йшов 82-й рік... З цього боку ніби все нормальну. Ось тільки для тих, хто знов Павла Дмитровича, його страшенно не вистачатиме. Думаю, що не рік і не два відчуватиметься відсутність учителя і побратима, його сильного, надійного плеча. Такі самородки, як Павло Семененко, трапляються рідко; очевидно, вони приходять у світ не просто так, а для якоїсь важливої місії.

ЗУСТРІЧ ІЗ СЕПАРАТИСТОМ

Добирається я до Щорса електричкою, і мене ні на мить не покидали тривожні думки. Ким тепер замінити українського патріота і палкого прихильника народовладдя Павла Семененка? А він же був ще й практиком: засновником і натхненником Щорської територіальної громади! Спокійно розмірковувати не вдалося — перешкодила прикра обставина: поряд іхав... ідейний сепаратист. Молодий, здоровий, фізично розвинutий. Не в міру балакучий, може, тому, що напідпитку. Він засуджував і Майдан, і нікому не потрібне «махання прaporom» в столиці, і навіть святкування Дня захисника Батьківщини. Видно було, що добре знає реалії так званої ДНР, чудово орієнтується в географічних назвах Луганської і Донецької областей. Коли я запропонував неспокійному сусідові однім махом припинити його нестерпні страждання в ненависній «бандерівській» Україні і повернутися туди, звідки прийшав, молодик несподівано заявив: «А зде має Родіна!». А ще сказав, що на його рідній Ріпкинщині взагалі не голосять за українських олігархів, зате в будь-який момент готові віддати голос за «бащку Лукашенка».

Пропаганду вів з певним успіхом, багатьом людям подобалося те, що він говорить. Адже вголос критикували владу, а люди це люблять, бо влада рідко користується любов'ю усього народу. А північна Чернігівщина завжди була трішки особливою. Тут і діалектні відмінності (носії українсько-білоруських говірок мають певний сентимент до Білорусі та СРСР), сильний вплив комуністів, а ще засилля УПЦ МП. Потужний міф «партизанської Чернігівщини» десятиліттями формував у місцевого населення почуття якоїсь особливої героїчності та «радянськості». Попри те, що вищезгаданий сепаратист так і залишився для мене загадкою, цілком можу припустити, що він — корінний чернігівець. От тільки, що робив земляк Олександра Довженка у ДНР? І чому у ній не залишився, якщо там так добре?

НАРОДОВЛАДДЯ ЗАМІСТЬ КОМУНІСТИЧНОГО РАЮ

Я навмисно торкнувся теми сепаратизму. Він на півночі Чернігівщини значно слабший, ніж на Донбасі, але трішки є. Навіть зберігається певне підґрунтя для нього. Північні райони області стрімко обезлюднюються. Грунти тут бідні, піщані; колгоспи давно поруйновані. Лісові села Щорського району, які добре пам'ятаю з дитинства, — Ільчуча, Мостки, Товкачі, Слобода Загребельна — зникли з лиця землі упродовж останнього десятиліття. Тобто брянські реалії повільно насуваються на Україну. І Ленін

у Щорсі досі стоїть... Як можна говорити місцевому люду про переваги української незалежності, коли вони добре пам'ятають, що в СРСР було краще? Тому навіть тепер місцеві комуністи Щорсівщини мають молоде поповнення. Бо «старші товариши» годують їх міфами, в які хочеться вірити. Діяльність Павла Семененка на цьому тлі виглядала як проукраїнська альтернатива совоківій ідеології. Він, як колишній працівник партії (був у його біографії такий період), добре розібрався у вченні Маркса-Леніна і дійшов висновку, що порятування України само у народовладді, а не у вождях та партійних програмах. До того ж Семененко бачив, що саме комуністи взяли найактивнішу участь у розкраданні колгоспів. Павло Дмитрович, на відміну від своїх партійних колег, дуже перевірився до люду народу. Коли вийшов на пенсію, його активність зросла втричі. Пропагував, як міг, свою філософську систему, яка базувалася на людинолюбстві, українському патріотизмі та повазі до Життя.

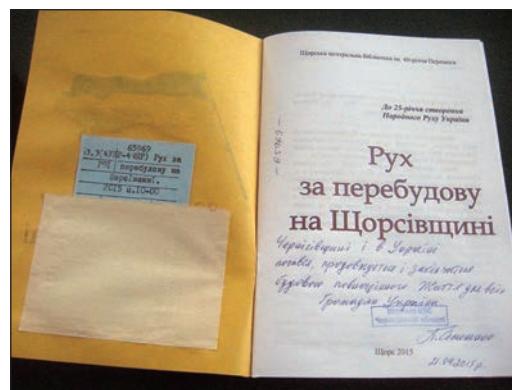
ПОБРАТИМИ СЕМЕНЕНКА ВВАЖАЮТЬ, що ГРОМАДА ВИЖИВЕ І ЗМІЦНІТЬСЯ

Однодумці Павла Дмитровича були раді моєму приїзу. І хоча запевнили, що територіальна громада вистойт і витримає всі випробування часом, все ж відчувається, що без пасіонарного щорського пасічника й буде важче. Я обіцяв допомагати інформаційно і зв'язками. Головне, що вже склалося активне ядро. Звичайно, якби Павло Дмитрович жив у Ніжині, Чернігові, а ще краще у Києві, то упродовж свого життя він встиг би зробити значно більше. Але доля обмежила масштаби його діяльності територіальними рамками Щорського району. Якби ж він мав філософську освіту! Або хоч історичну... Але Павло Семененко був лише електриком, а ця обставина навряд чи сприяла реалізації його ідей. Зате подвійник з головою занурився у бджільництво; пасіка стала його віддушиною і давала можливість виживати, отримуючи невелику пенсію. А ще Павло Дмитрович дуже любив дарувати мед хорошимлюдям. Передплачував газети «День» і «Кримську світлицю». Найцікавіші статті заносив до місцевої бібліотеки. Кримську газету передплачував тому, що усвідомлював: де тонко, там і рветися. Знав сумні реалії півострова і тому підтримував, як міг, кримське українство.

У Павла Семененка була своя методика роботи з населенням, причому досить ефективна. Вона базувалася на широті і людинолюбстві. Бо хто сприймав би його ідеї, якби Павло Дмитрович був

Павло Семененко

Книжечка, яку П. Семененко видав нездовго до смерті

домники раніше братньої держави перестали вітатися з нашими, — а раніше це було майже нормою. Гордо випнувши груди, почали ходити по місту щорські комуністи в очікуванні «візволителів». І тоді громада сказала своє слово: найактивніші чоловіки привезли машини з піском і почали облаштовувати блокпости у прикордонних селах. Комуністів і сепаратистів попередили: патріоти покарають кожного зрадника! Організували масовий автопробіг до кордону, що позитивно вплинуло на бойовий дух новоприбулих бійців ЗСУ. Деякі місцеві пілахи, побачивши стільки автівок із синьо-жовтими прaporами... Водночас у Щорському і Городнянському районах з'явилися ініціативні групи щодо створення у їхніх селах громад УПЦ КП. Священик Святопреображенського храму отець Андрій Романюк запевнив, що вже у найближчій перспективі у восьми селах стоятимуть українські храми. Давно в цих краях не спостерігалося такого сплеску патріотизму! Відбулося те, про що мрія упродовж двадцяти чотирьох років Павло Семененко. Громада показала, що готова піднятися на захист Батьківщини.

«ЕЛІТИ НЕ ЗМІНЮЮТЬСЯ РЕВОЛЮЦІЙНИМ ШЛЯХОМ...»

У Щорсі я познайомився з ідейним побратимом Павла Дмитровича — місцевим підприємцем Олегом Хосенком. Колишній співназівець зовсім не переймається тією сумною обставиною, що ґрунти на Щорсівщині не такі родючі, як на Полтавщині. Він вважає, що піски і суглинки не є серйозною підставою для того, щоб люди виїжджали з району в пошуках щастя. «Наши предки жили тут сотні років, — каже він, — і якось могли прогодувати родину по вісім-десять дітей. То чому ми не зможемо? Будемо чекати, поки прийдуть корейці з Херсонщини і почнуть вирощувати у нас цибулю? Чи, може, почкаємо китайців? До речі, у Наумівці вже оселилася перша китайська родина й якось примудряється багати на наших пісках. Невже українці гірші? Та це ж земля наших предків!». Ну, такі, як Олег Хосенко, точно не гірші. Робочий день підприємця починається о шостій ранку. Вдома — повний дістаток, у родині його шанують, друзів вистачає. То чому інші так не зможуть?

* * *

Коли повертаєшся до Києва, в дорозі вирішив переглянути газету «Чернігівські відомості». Кинулося у вічі цікаве інтерв'ю з Матвієм Ганапольським. Відомий журналіст так сказав про українські перспективи: «Потрібні нові люди. Але еліти не змінюються революційним шляхом. Вони змінюються поступово, особливо в такій великій державі, як Україна. Окрім того, еліта — це не просто клерки на якихось посадах. Це — ті, до кого прислухається. Ці люди інфільтруються в сучасне життя дуже складним і повільним шляхом, поступово завоюючи простір. Це дуже болючий процес — прихід нової еліти, яка справді розуміє переваги європейського шляху над азіатським радянського зразка...». Мені здалося, що слова відомого журналіста могли б стати дороговказом для щорсівців. Важливо, щоб і Україна не втратила з поля зору маленький острів'єць українськості, створений упродовж життя невтомним пасічником Павлом Семененком.

Сергій ЛАЩЕНКО

Щорські однодумці Павла Семененко

Галичанин, священик о. Андрій Романюк і сіверянка, мешканка Щорса Валентина Куліш

Фото зупинки і самої площа Героїв Небесної Сотні. На ній поки що стоїть ідол...

ВЕСЕЛА ГРАМАТИКА

Нова збірка віршів «Осені тиха хода» української поетеси із Керчі, члена НСПУ Віри Пальохи привертає увагу різноманіттям тем і задушевною лірикою. Схоже, за роки праці в Керченському ліцеї мистецтв вона зірнілася з Кримом, який став для неї другою батьківчиною. Хоч сама родом з Луганщини, закінчила факультет української філології Луганського східноукраїнського університету. Перші свої вірші друкувала там же, в луганських газетах та збірниках. Останніми роками її твори друкувалися в газетах «Кримська світлиця», «Літературний Крим». Перша збірка поетичних творів «Музика долі» вийшла в 2010 році у сімферопольському видавництві «Доля». Крим увійшов у серіє і думи...

Як і в попередній збірці, Віра Пальоха з любов'ю і хвилюванням описує природу. Зрозуміло, стелові керченські краєвиди — на першому місці, їх вона оспівує у віршах «Керч», «Мітридат», «Фортеця Керч», «Обеліск Слави», «У Керчі весна» тощо. Проте чимало віршів присвячено іншим містам півострова й Україні, зокрема, «Ялта», «Башта в Судаку», «Трускавець», «На Покрову в Києві». Та не це вражає, а те, що вона, як мало хто з поетів, у своїх творах представила українські народні свята — і християнські, і дохристиянські, які ще й досі популярні серед народу. Ось як вона пише у вірші «Великден»:

«Пахне святою...

в бабусиній хаті.

Рушниками цвітуть образи.
Диха терпкозелена м'ята
І гіляя молодої лози».

З АРХІВУ «КС»

В. Пальоха з учнями. 2012 р.

Віра Пальоха зуміла поетично змалювати увесь процес випікання бабцю пасок. Така деталізація має чисто практичний смисл. Адже вона — не лише поетеса, а й педагог. Її важливо, щоб учні дізналися якомога більше про це давнє дивне весняне свято, зрозуміли його суть, як кажуть. Чисто виховне значення мають й інші вірші: «Писанка», «Христос воскрес!», «Русалки», «На Івана Купала», «У капличці».

І ця лінія поєднання поезії та освіти особливо зrimо представлена у циклі «Цікава українська мова». Віра Павлівна у віршовій формі подає граматичні правила написання частин мови. Слід віддати належне, завдання це не з простих. Але ефект, сподіваючись, вона має солідний: адже одна справа — пояснювати правила і зовсім інша — ви-

вчати їх мимохіть у віршах. Скажімо, правила щодо префіксів «з-, с-, роз-, без-, пре-, прі-, при-» вона подає у власних віршах «Рідний край», «Наш роде» та інших. Отака-то весела граматика, отакий метод вивчення! В ней це виходить природно, дохідливо. На її переконання, даже важливо не просто навчити дітей рідній мові, а й показати її можливості, її велич і красу.

Сама поетеса говорить, що у своїх віршах намагається «роздрібнити невичерпне багатство рідної мови, яке надав народ протягом багатьох століть. З повагою ставлюся до минулого нашої України, зокрема, звичаїв та традицій рідного народу». В одному зі своїх віршів пише: «Наша мова — скарб людини. Пам'ятай це щохвилини». А про поезію як літературний жанр говорить, що то для неї «почуття радості».

Що ж, хочеться побажати Вірі Пальосі нових творчих знахідок, душевної наснаги для написання нових віршів, — щоб оте «почуття радості» заполонило і читачів.

Віктор СТУС,
письменник, журналіст
м. Сімферополь

МІЙ ДІДУСЬ

28 жовтня в Україні щорічно відзначається День визволення нашої Вітчизни від фашистських загарбників

У тіні високої осики сидить мій дідусь — Олексій Павлович Прядка. Його сиве волосся куйовдить вітер. Він заміряно дивиться вдаль. Перед його очима з кінематографічною швидкістю змінюються картини життя: босоноге дитинство, голодні й холодні роки юності, робота в полі з ранку до вечора, щасливе батьківство (трое дітей), трудові будні на виробництві, радісні й теплі зустрічі з онуками й правнуками (іх у нього восьмеро). Як швидко плине час. Мое му дідусеві вже 83 роки!

Дідусю, любий мій! Мені так хочеться знову сісти Вам

на коліна, як колись бувало в дитинстві, й слухати, слухати...

У моїй уяві з'являється жвавий, з блакитними очима, хвилястим чубом хлопчик. Він, осідавши головастий соняшник, чимдуж поспішав колгоспними полями до селища Мілове, щоб купити медяніків на п'ятак, а ввечері сидіти в колі дружньої родини за великим столом і їсти смачний куліш.

А ось уже хлопчик-підліток. Скрізь огненно-сизі вибухи гримить канонада. Зі свистом розриваються снаряди. Моторошно ревуть у синеву небі ворожі літаки.

Мечтать у чорну безвість ешелони. Хлопчика, який став уже за декілька годин посправжньому дорослим, не лякають страхіття війни. Він поспішає до свого тата, Павла Власовича, на фронт. Зустріч була недовгою. Палкі обіими. Теплі батьківські слова. Куці новини. Солдатська вечеря біля багаття. I знову в путь...

Це була їхня остання зустріч — батька й сина. Незабаром Наталя Юхимівна (дружина) та діти одержали звістку, що Павло Власович Прядка героїчно загинув у 1943 році під час форсування Дніпра.

Дідусю, рідний мій! Я люблю Вас! Спасиби Вам за добре серце, ласкаве й шире слово, за те, що завжди могли вислухати й дати необхідну пораду, підтримати в скрутну хвилину, не дати впасті. За те, що донесли через роки й передали своїм дітям, внукам і правнукам пам'ять про свого батька — нашого прадідуся, і правду про те чорне лихоліття, від якого він засловив нас своїм життям... Низький уклін Вам!

НА МОГИЛІ
ПРАДІДУСЕВІ ПАВЛУ
ВЛАСОВИЧУ ПРЯДЦІ,
ЯКІЙ ЗАГИНУВ ПІД ЧАС
ФОРСУВАННЯ ДНІПРА
У 1943 РОЦІ...

Тихо. Віtru не чути,
Десь заснув у траві.
Лихо. Сльози течуть
По обличю вдови.
Квіти червоні кладе
На могилу вона.
Розмову тиху веде
Старенька жінка-вдова:
«Соколе, ясний мій! Де?
Коли тебе зустрічати?
Правнук у тебе росте,
Будемо скоро вінчати...»
У відповідь тиша, і все
Кричить мовчазливо:
«Оце її доля, оце!».
Take на землі можливо?
Тихо. Віtru не чути,
Десь заснув у траві.
Лихо. Сльози течуть
По обличю вдови.

Віра ПАЛЬОХА
(Прядка),
вчителька
м. Керч
«Кримська світлиця»,
№ 18 за 11.05.2012 р.

В. Пальоха з дідусем

ЮНІЙ ОДЕСЬКИЙ МОТОГОНІЦІК ОТРИМАВ ДИПЛОМ КНИГИ РЕКОРДІВ УКРАЇНИ

Шістнадцятирічний одесит Микита Калінін став першим в історії України гонщиком, який отримав право виступити в юніорській серії MotoGP, Red Bull Rookies Cup. MotoGP — це чемпіонат світу з кільцевих мотогонок, найвища категорія спортивних гонок на мотоциклах. Тридenne відбіркове тестування відбулося в Гудаці, на трасі, розташованій неподалік від Гранади в Іспанії. У фінальній день тестів Rookies Cup гонку провели 42 спортсмени, із яких було відібрано 12 найперспективніших юніорів. Представник України — Микита Калінін — став одним із них, а всього у відборі брали участь 109 тендіджерів із 30 країн.

Цими днями Микита наполегливо тренується перед відповідальними всесвітніми змаганнями під керівництвом свого батька, тренера і натхненника Павла Калініна —

теж титулованого мотогонника, члена бюро Національної федерації мотоспорту України. Та 15 жовтня їм довелося більш як на годину зробити перерву і завітати до прес-клубу «Паритет». Там в уроочистій атмосferі Микиті Калініну було вручено диплом Книги рекордів України у номінації «Український прорив у MotoGP».

Ділячись враженнями про тестування в Іспанії, Микита Калінін розповів: «Це — чудовий досвід для молодого гонника! У відборі Red Bull MotoGP Rookies Cup разом зі мною брали участь юнаки, серед яких були гонники, за плечима яких від 5 до 10 сезонів у кільцевих мотогонках. Тому для мене участь у відборі такого класу стала не лише цікавою, а й, насамперед, корисною: коли ти змагаєшся з сильними суперниками — ти сам ростеш професійно».

ІМАВ

Учасники цієї акції зазначали, що шістнадцятирічний одесит буквально за один вік-енд переписав історію українського мотоспорту. Цей відчайдух подав заявку на участь у відборі, незважаючи на те, що у нього не було жодного досвіду участі в європейських чемпіонатах, лише у національному. Із усіх юнаків, які потрапили в команду, він був єдиним представником країни, у якої немає жодної траси для підготовки до чемпіонатів такого рівня. До речі, в Іспанії якісних гоночних трас близько двох десятків. Тож нашому спортсмену довелося конкурувати з хлопцями, які мають змогу регулярно тренуватися на домашніх трасах. Та Микита Калінін, маючи унікальні здібності, блискавично орієнтувався у незвичніх умовах, продемонстрував чудові результати у конкурсних змаганнях.

Батько спортсмена Павло Калінін зазначає: «У нас є всі передумови для того, щоб об'єднати інтереси спортивної громадськості, місцевих органів влади, українських та зарубіжних інвесторів і збудувати в Одеському регіоні трасу рівня «Формула-1». Це може стати одним з грамот-

них економічних рішень для Одеси та України в цілому».

Здійні юні Україні не бракує. Тож потрібно повсюдно створювати умови, щоб вона мала змогу продемонструвати свої таланти.

Сергій ГОРИЦВІТ
м. Одеса

ВІРШІ НАШОГО ДИТИНСТВА

Вадим КРИЩЕНКО

Народився Вадим Дмитрович Крищенко 1 квітня 1935 року в Житомирі, де промайнуло дитинство, школіні роки. А любов'ю до слова, зокрема й поетичного, освятили його батьки-вчителі. Ця любов привела на знаменитий факультет журналістики Київського державного університету, звідки вийшла ціла плеяда відомих поетів і прозаїків. Не оминула Музу і талановитого хлопця з Полісся.

Перша поетична збірка В. Крищенка «Тепла прорість» (назва оригінальна й символічна: після виходу першістка згодом на його літературній ниві «проросте» три десятки збірок) побачила світ 1963 року, а перша книжечка для дітей «Паперові човники» — 1972 року. Відтоді вийшли такі книжки віршів для малого читача, як «Сонячне яблучко» (1973), «Ласкаві промінці» (1975), «Наш дім» (1981) та інші, а також нарис «У містечку чудес» про Виставку досягнень народного господарства України, де поет тривалий час був відповідальним секретарем Головного комітету виставки.

В. Крищенко — заслужений діяч мистецтв України, народний артист України, кавалер ордена «За заслуги» I, II, III ступенів. Автор багатьох популярних пісень (понад 300!). Найвідоміші — «Хай щастить вам, добре люди», «Родина», «Молитва», «Білі нарциси», «Берег любові», «Отчий край», «Гей ви, козаченки» та ін. І ось на цьому популярному, заслуженому, дорослому тлі — такі чудові вірші для дітей!

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
вчитель і письменник
с. Пруди в Криму

Насмішив усіх,
Сплутав знов
Морозиво і сніг.
Бо на сніг,
Який встелив наш двір,
Він сказав:
Морозяний пломбір.
Сніжку взяв
І майже всеніку з'їв.
Далі що?
Спитайте лікарів.

ВИШИВАНКА

Мама вишила мені
Квітами сорочку.
Квіти гарні, весняні:
— На, вдягай, синочку!
В нитці — сонце золоте,
Пелюстки — багряні.
Ласка мамина цвіте
В тому вишиванні.
Вишиваночку візьму,
Швидко одягнуся,
Підійду і обніму
Я свою матусю.

ХОРОБРІЙ ПЕТРУСЬ

Всім казав малий Петрушъ:
— Я нікого не боюсь.
Не страшний мені
ведмідь —
Хоч у хату приведіт!
Не боюся вовка й лева,
Що сковались за дереву.
Лиші трішки страшнувато
Спать, коли немає тата.

НЕ РОЗІБРАВСЯ</h3

НАГОРОДЖЕНО ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ «ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНИ: КРИМ»

У «Софії Київській» віце-прем'єр-міністр — міністр культури України В'ячеслав Кириленко вручив нагороди переможцям першого конкурсу статей «Пам'ятки України: Крим», організованого Громадською організацією «Вікімедіа Україна» спільно з Міністерством культури України.

«Вікіпедія робить велику справу, ми завжди її підтримуємо і вже не перший спільній конкурс проводимо. Все те, що тепер стосується українського життя, особливо в Криму, дуже важливо для всієї України, тому що Крим — невід'ємна частина України, яку ми все одно повинні повернути. Про Крим не можна забувати жодної секунди, бо Херсонес, Судак, Балаклава, Чуфут-кале, Бахчисарайський фонтан — це все Україна. І колись ми

всі зберемося в Херсонесі, у нашому Національному заповіднику, для того, щоб вручити чергові вагомі призи нашим майбутнім переможцям. І в тому, що цей час настане, ніхто не має жодних сумнівів», — сказав В'ячеслав Кириленко.

«У рамках конкурсу значна частина на статей була створена дописувачами з Криму. Однак через небезпеку переслідування автори писали під псевдонімами і не змогли бути присутніми на нагородженні та отримати свої призи», — зауважила виконавчий директор Громадської організації «Вікімедіа Україна», адміністратор розділу Вікіпедії українською мовою Наталія Тимків.

Також вона подарувала віце-прем'єр-міністру — міністру культури фотографію «Урочище Демерджі

поблизу Алушти» автора Анастасії Сак, учасниці міжнародного конкурсу «Вікі любить землю».

Переможцями першого конкурсу статей «Пам'ятки України: Крим» стали:

1-е місце — Дарина Когутяк (Івано-Франківськ);
2-е місце — Андрій Курбико (Кримський Ріг);
3-е місце — Ростислав Камерістов (Луганськ — Львів).

Конкурс був присвячений написанню статей про Крим та його пам'ятки культури. Метою конкурсу було наповнення україномовної Вікіпедії інформацією про Крим та відзначення солідарності із мешканцями Криму як частини єдиної України.

Конкурс тривав з 26 червня до 31 серпня 2015 року. За цей період у конкурсі взяли участь 50 дописувачів Вікіпедії, які створили понад 211 статей. Серед яких: «Крим — золотий острів у Чорному морі» (виставка), Кара-Тобе, Казембек Олександр Касимович, Кульчуцьке городище, Михайлівський собор (Севастополь), Колекція професора В. М. Голубєва, Султанський Мордехай Йосипович, Азіян Ірина Атиківна, Shatur-Gudur та інші.

Разом з тим, у Вікіпедії тривав тематичний Кримський місяць — для тих, хто має бажання написати статті поза пам'ятковою темою конкурсу. У позаконкурсному місячнику було створено 135 статей: це переважно статті про населені пункти Автономної Республіки Крим, а також відомих осіб; ще понад сотню статей покращено, у тому числі про історичні події.

<http://mincult.km.gov.ua>

Усі статті можна переглянути тут: <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?curid=1964843>

ФОТОВІКНО У КРИМ
З 6 до 19 листопада в Музеї Тичини буде проходити персональна виставка фотографій Костянтина Потапова з циклу «Крим».

Автор презентує 10 робіт із захоплюючими дух зображеннями природи Криму.

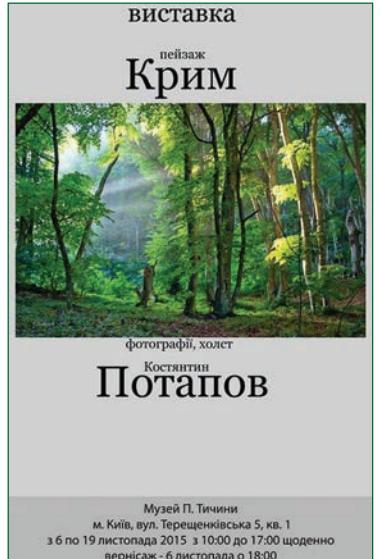
Пейзажі автора — це вікно у світ, в якому людина може розслабитись та відпочити, зображення природи на фотографіях дарують спокій та рівновагу, надихають та бентежать водночас.

Відкриття виставки відбудеться 6 листопада о 18.00.

Адреса музею — м. Київ, вул. Терещенківська, 5, кв. 1,3.

Тел. для довідок — (044) 234-43-27.

e-mail: tychynafm@gmail.com

ПРЕЗИДЕНТ ВРУЧИВ РОДИНІ АНДРІЯ КУЗЬМЕНКА ОРДЕН «ЗА ЗАСЛУГИ», ЯКИМ БУЛО ВІДЗНАЧЕНО ВІДОМОГО СПІВАКА ПОСМЕРТНО

Президент Петро Порошенко підписав указ, яким нагородив відомого українського співака, продюсера та лідера гурту «Скрябін» Андрія Кузьменка посмертно орденом «За заслуги» I ступеня. Нагороду Глава держави вручив його родині — батькам Ользі та Віктору Кузьменкам, вдові Світлані Бабійчук та доньці Барбарі Кузьменко.

«У найскладніші часи нашої держави Андрій завжди був поруч — і в Будинку профспілок, і біля сцени Майдану, і під час бурхливих подій Революції гідності, і в АТО біля бійців.

Не лише його пісні та талант, а й він сам безпосередньо надихав нашу країну та наших бійців на перемогу», — наголосив Петро Порошенко.

Президент подякував родині та друзям співака за надзвичайногого сина, батька, чоловіка та товариша. Глава держави відзначив, що відзначення орденом «За заслуги» дає можливість ще раз нагадати, який величезний внесок зробив Андрій Кузьменко у формування українського народу як єдиної нації та захисту його соборності України. «Його пісні зачі-

пають українську душу», — сказав президент.

Крім родини, на зустрічі були присутні друзі загиблого співака — лідер гурту «The ВІО» Мирослав Кувалдин, лідер гурту «Тік» Віктор Бронюк, музикант Сергій Кузін, мандрівник і волонтер Юрій Тира.

Одна з останніх пісень лідера гурту «Скрябін» Андрія Кузьменка:

ЛИСТ ДО ПРЕЗИДЕНТІВ

Панове президенти, є до вас розмова.
Бо ми давно не чули від вас правдиве слово.
І може, я ніколи б не починав її,
а скажу вам відверто — причина у війні,
В яку ви цю країну всі разом погрузили,
І, щоб її не було, ви нічого не зробили.
Невже за стільки років

ви достатньо не нажили,
Щоб заробляти гроші, копаючи могили?

Панове президенти, є до вас питання:
Чому ви всі живете, як голубці в сметані,
Тоді, коли всі люди скидаються солдатам
Копійками, які ви ще в них не встигли відібрати?
Чому ви не пошлете на війну своїх синів?
Ні внуків, ні племінників, самих вас там не видно,
Зате на смерть кидаєте чужих чоловіків.
Скажіть мені, невже

це виглядає справедливо?
Чому холоднокровно ви зливаете країну?

! у крові своїй ви власну топите дитину.
Скажіть, будь ласка, чим всі люди в цій країні винні?
Скажіть ціну, за скільки ви продали Україну!
Я хочу побажати вам, панове президенти,
Відчутти весь наш біль на собі,
перше, ніж померти.
А всім нащадкам вашим — я хочу тільки зла,
Як ви всі разом роками готували нам!

КУЗЬМА БУВ ЗАСЛУЖЕНИМ АРТИСТОМ АВТОНОМНОЇ РЕСПУBLІКИ КРИМ

4 березня 2008 року президент кримського парламенту присвоїла солісту групи «Скрябін» Андрію Кузьменку (Кузьмі) звання «Заслужений артист Автономної Республіки Крим».

Як зазначено у рішенні «Про нагородження працівників різних галузей», повідомляло тоді УНІАН, почесне звання А. Кузьменку присвоєне «за значний особистий внесок у розвиток культури в Автономній Республіці Крим, високий професіоналізм і у зв'язку з Всеукраїнським днем працівників культури і любителів народного мистецтва». Щоправда, як повідомили на своїй сторінці у Фейсбуці кримські сестри-співачки Анна і Марія Опанасюк, це посвідчення Кузьма так і не встиг забрати і воно зберігається у них...

У ВОЛНОВАСІ НА ДОНЕЧЧИНІ З'ЯВИЛАСЯ ВУЛИЦЯ ІМЕНІ КУЗЬМИ СКРЯБІНА

На Донеччині в місті Волновахі з'явилась вулиця імені Кузьми Скрябіна. Відповідне рішення Волноваської міської ради ухвалила 16 жовтня. Раніше ця вулиця називалася «Жовтнева».

Співак, лідер гурту «Скрябін» Андрій Кузьменко загинув у ДТП 2 лютого на Дніпропетровщині. 5 лютого його поховали у родинному склепі на цвинтарі у селищі Брюховичі поблизу Львова.

Кузьма з кримськими співачками сестрами Опанасюк — дуетом «Анна — Марія»

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! Оскільки жодних офіційних наказів або розпоряджень, що стосуються зміни формату випуску «Кримської світлиці», з моменту окупації Криму ми не отримували (а згідно з українським законодавством, такі рішення узгоджено приймаються лише співзасновниками засобів масової інформації або судом), продовжуємо готовувати до друку щотижневі номери газети і направляти їх до київської друкарні. Як і раніше, починаючи з 2002 року, на редакційному сайті щоп'ятирічно виставляється електронна версія тижневика, зокрема у pdf-форматі. Розміщену нижче інформацію про умови передплати «Кримської світлиці» та інших культурологічних видань продовжуємо публікувати як нагадування «борцям» за інформаційний простір України про їхні держслужбові зобов'язання перед читачами і державою. Редакція «KC»

О ФОРМІТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура я життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nnu.kultura@gmail.com**

